

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Journalismin moniäänisyys osana median monimuotoisuuden ilmiötä

Moniäänisyys on perinteisesti käsitetty journalismin demokratiatehtävään läheisesti liittyvänä hyveenä, mutta viime aikoina siitä on tullut yhä kiistellympi aihe. Moniäänisyyden ympärille syntyvissä erimielisyyksissä on osittain kyse käsitte-sekaannuksesta, jota journalismin tutkimus ei ole pystynyt riittävästi selkiyttämään. Suomalaista keskustelua mutkistavat sekä moniäänisyyteen kohdennetun tutkimuksen vähäisyys että erityinen sana – *moniäänisyys* – jota ei englannin kielestä sellaisenaan löydy. Toisaalta kiistoissa on kyse suuremmasta asiasta: moniäänisyys on osa median monimuotoisuuden ja -arvoisuuden laajaa ilmiötä, jonka sisällä neuvotellaan journalismin tehtävästä, sen roolista yhteiskunnassa ja tietysti vallasta. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten moniäänisyys ymmärretään journalismin ammattikentällä ja miten tämä ymmärrys liittyy laajempaan monimuotoisuuden ilmiöön. Aineisto on kerätty haastattelemalla aiheeseen perehtyneitä toimittajia ja kokoamalla aihetta käsitteleviä juttuja toimittajien ammattijulkaisuista. Tuloksena on, että alan ammattiyhdistyksessä moniäänisyys jäsentyy painotetusti journalististen sisältöjen monipuolisuutena, johon vaikuttavat kokonaisvaltaisesti kaikki median monimuotoisuuden osa-alueet. Journalismin moniäänisyys on siis prosessi, joka hyvin toteutuessaan auttaa journalismia luomaan mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan monimuotoisesta maailmasta.

AVAINSANAT: Journalismi, diversiteetti, moniarvoisuus, moniäänisyys, monimuotoisuus, pluralismi

Moniäänisyys on käsitteenä nimensä veroinen: niin monipuolinen, että siitä on vaikea saada otetta. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sen ensisijainen merkitys liittyy musiikkiin ja toissijaisesti sitä käytetään kuvailusanana merkityksessä ”tyyillisesti tai rakenteellisesti monimuotoinen, asioita eri näkökulmista esille tuova”.¹ Tässä jälkimmäisessä merkityksessä moniäänisyys liittyy läheisesti keskusteluun journalismin yhteiskunnallisesta roolista. Tämän artikkelin taustalla olevaa tutkimusta² motivoi kysymys siitä, miten journalismin tulisi toimia yhä heterogeenisemmäksi muuttuvassa yhteiskunnassa säilyttääkseen asemansa relevanttina ja luotettavana julkisen keskustelun ylläpitäjänä. Tällöin otetaan usein puheeksi moniäänisyys. Omien kokemustemme mukaan moniäänisyys-sanaa käytetään juhla-

puheissa, kun halutaan korostaa journalismin demokratiatehtävää ja sen roolia yhteiskunnallisen tiedon tuottajana. Toimitusten arjessa taas käsitteellä jäsennetään muun muassa tasapuolisuuteen ja haastateltavavalintoihin liittyviä keskusteluja. Lähdimme purkamaan tutkimusongelmaa lähestymällä tätä meille tuttua moniäänisyyden käsitettä aiemman tutkimuksen avulla. Tämä tie toi meidät kuitenkin nopeasti myös monimuotoisuus-termin äärelle. Näiden käsitteiden keskinäinen suhde on mietityttänyt paitsi meitä, myös mediakentällä yleisemmin, jopa kiistelyyn asti.

Esimerkiksi kesällä 2024 julkisuudessa puhkesi laaja kiista median monimuotoisuudesta ja moniäänisyydestä. *Ilta-Sanomat* uutisoi 6. kesäkuuta, että Ylen tavoitteet niin sisältöjen kuin henkilöstön monimuotoisuuden lisäämiseksi herättävät hämmennystä yhtiön sisällä.³ Kun poleeminen kolumnisti Sanna Ukkola tarttui aiheeseen *Iltalehdessä* 4. heinäkuuta⁴, kohu oli valmis: seurasi kymmeniä juttuja Ylen sisäisistä koulutuksista, käytetyistä ulkopuolisista monimuotoisuusasiantuntijoista, sisältöjen monimuotoisuusseurannasta ja -tavoitteista sekä rekrytointikäytännöistä. Yle puolusti vastineissaan sekä henkilöstön monimuotoisuutta että journalismin moniäänisyyttä journalismin perinteisenä arvona ja Ylen lakisääteisenä tehtävänä. Julkisessa keskustelussa nämä kaksi käsitettä, monimuotoisuus ja -äänisyys, kulkivat rinnakkain, ja Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Sinuhe Wallinheimo summasi *Helsingin Sanomien* jutussa 26. elokuuta, että julkisessa keskustelussa on mennyt ”moniäänisyys ja monimuotoisuus sekaisin”.⁵

Suomenkielinen journalismin tutkimus ei ole osaltaan pystynyt selkeyttämään tilannetta: moniäänisyydestä tai monimuotoisuudesta ei löydy kovinkaan paljon juuri näihin käsitteisiin kohdennettua journalismin tutkimusta. Etenkin moniäänisyyden käsite kylläkin pulpahtelee esiin 1980-luvulta lähtien. Esimerkiksi Mika Renvallin ja Esa Reunasen (1999) tekstianalyysissä juttujen moniäänisyyttä arvioidaan sen perusteella, miten ne onnistuvat rinnastamaan erilaisia näkökulmia (emt., 80–84). Tämän lisäksi moniäänisyys näkyy 2000-luvun taitteen suomalaisessa kansalaisjournalismin tutkimuksessa normatiivisena käsitteenä, jolla journalismia arvioitiin sen mukaan, kuinka monipuolisesti tavalliset kansalaiset pääsivät jutuissa esiin (ks. Heikkilä ja Kunelius 1997). 2020-luvulla journalismin moniäänisyyttä on tutkittu suhteessa talousjournalismiin (Harjuniemi 2020) sekä kunnioittavan keskustelun luomiseen konfliktierikissä aiheissa (Hautakangas ja Ahva 2018), kuten koronauutisoinnissa (Mäkinen 2023). Toki myös määrälliset ja laadulliset monitorointitutkimukset siitä, kuka uutisissa pääsee ääneen (Seuri ym. 2021; Niemi ja Perälä 2018), ovat moniäänisyyteen olennaisesti liittyvää tutkimusperinnettä, mutta moniäänisyys ei ole käsitteenä kehystännyt näitä tutkimuksia.

Uutismedian moniäänisyyden kysymykset voi kuitenkin asettaa osaksi viestintäpoliittista tutkimusta, jota on Suomessakin tehty runsaasti (esim. Karppinen 2005; Hellman ym. 2018; Lehtisaari ym. 2024). Suomalainen viestintäpoliittinen tutkimus ammentaa median diversiteettiä (*diversity*) ja pluralismia (*pluralism*) käsittelevästä kansainvälisestä tutkimuksesta. Englanninkielinen tutkimuskenttä on runsaudensarvi, jossa riittää lähestymistapoja ja -tasoja, käsitteitä ja metodeja (ks. Loecherbach ym. 2020; Joris ym. 2020). Useat tutkimukset tunnistavat, että jopa pääkäsitteitä eli mediapluralismia ja -diversiteettiä käytetään eri tavoin ja paikoin epäjohdonmukaisesti, joko synonyymeina, käsiteparina tai kuvaamaan kulloisesakin tutkimuksessa käsiteltävää median monimuotoisuuden ulottuvuutta (ks. Raeijmaekers ja Maesele 2015, 1043; Joris ym. 2020, 2; Hellman ym. 2018, 100). Kriitikki kohdistuu ennen

kaikkea siihen, että käsitteitä käytetään määrittelemättä niitä juuri mitenkään. Kuitenkin Kari Karppisen (2018, 495) mukaan diversiteettiä käytetään useimmin kuvailevana monimuotoisuuden käsitteenä viitaten empiiriseen vaihteluun ja määrälliseen runsauteen, kun taas pluralismia käytetään usein ”isminä”, jolloin käsitteeseen liittyy ajatus siitä, että monimuotoisuus on tavoiteltava asia, arvo. Tässä tutkimuksessa seuraamme Karppisen jaottelua: pluralismi eli moniarvoisuus on arvo, kun taas monimuotoisuus on empiirinen käsite, joka voidaan operationalisoida. Kuten artikkelimme otsikkokin vihjaa, analyysimme mukaan moniäänisyys taas on osa monimuotoisuuden laajempaa ilmiötä.

Suomalaisen journalismin moniäänisyystutkimuksen hajanaisuus sekä kansainvälisessä kirjallisuudessa esiin tuleva käsiteviidakko ja määritelmien hataruus tuottavat journalismin moniäänisyyttä käsittelevään keskusteluun sellaista epämääräisyyttä, joka ei tue toimittajien ammatillista pohdintaa tai journalismin kehitystyötä. Halusimme tutkimuksessamme saada selvyyttä siihen, mistä journalismin kentällä oikeastaan puhutaan, kun puhutaan moniäänisyydestä ja monimuotoisuudesta. Vaikka kesän 2024 debatti ei ole osa tutkimusaineistoamme, artikkelimme pystyy valottamaan myös sitä, miksi ajankohtainen keskustelu journalismin monimuotoisuudesta ja moniäänisyydestä on ollut vaikeasti hahmotettavaa ja kiistanalaista.

Tutkimuskysymyksemme on: *Miten journalismin moniäänisyys ymmärretään suomalaisella ammattikentällä ja miten tämä käsitys asettuu osaksi laajaa median monimuotoisuuden ja -arvoisuuden ilmiötä?* Vastamme kysymykseen analysoimalla aiempaan tutkimukseen pohjautuvan jäsenyyksen avulla moniäänisyyteen perehtyneiden toimittajien tutkimushaastatteluja sekä *Journalistin ja Suomen Lehdistön* artikkeleista koostuvaa aineistoa.

Viitekehys: Median monimuotoisuuden kuusi pääulottuvuutta

Koko käsillä olevan keskustelun taustalla on *moniarvoisuuden periaate* eli arvopluralismi, joka on yksi keskeisistä liberaalidemokratioita muovanneista aatteista (esim. Rawls 1993). Carla Yumatlen (2015) mukaan moniarvoisuuden käsitteessä on pohjimmiltaan kyse siitä, että yhteiskunnassa on erilaisia ryhmiä, intressejä, arvoja ja näkemyksiä, jotka kilpailevat keskenään: näitä risteäviä intressejä on mahdoton häivyttää, laittaa arvojärjestykseen tai hallita yhdellä institutionaalisella järjestelyllä. Tämä perusajatus voidaan esittää niin kulttuurisena, poliittisena kuin filosofisenakin kannanottona (emt.).

Aatesuuntauksena moniarvoisuuden synty voidaan paikantaa Keski-Euroopan romanttiseen liikehdintään, joka syntyi valistuksen vastavoimana (Berlin 2001). Poliittisen moniarvoisuuden (*political pluralism*) juuret ovat kuitenkin ennen kaikkea 1700-luvun Yhdysvalloissa, jossa siitä muodostui vastavoima valtion valtaa vastaan: aluksi pluralismilla viitattiinkin kaikkiin valtiojohtoisuutta tai absolutismia vastustaviin poliittisiin liikkeisiin (McQuail 1992, 141). Myöhemmin se identifioitui liberaalin demokratian keskeiseksi periaatteeksi, jonka mukaan eri ryhmät kilpailevat keskenään vallasta ja resursseista, jolloin valta väistämättä hajautuu, minkä taas ajatellaan kesyttävän vallankäyttöä ja johtavan konfliktien rauhanomaiseen ratkaisemiseen (Dahl 1956, 4–34).

Moniarvoisuuden periaate nousi joukkotiedotusvälineistä käytävään keskusteluun 1900-luvun vaihteessa, kun ajatukset massayhteiskunnasta ja huoli demokratian selviytymisestä

syntyivät (ks. Malmberg 2009). Joukkoviestintäajan liberaali valtio-oppi muotoutui vuosisadan alkupuolella: sen mukaisesti demokratiassa valta perustuu kansalaisten kyvyille muodostaa julkisoita (*publics*), jotka taas pystyvät muodostamaan yhteistä etua edustavan ”yleisen mielipiteen” (*public opinion*) erilaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä, joka tulisi ottaa huomioon päätöksenteossa (Pietilä ja julkisuuspiiri 2010, 12–19). Joukkotiedotusvälineillä nähtiin olevan valta sekä synnyttää että ohjalla yleistä mielipidettä (emt.). Tätä käsitystä vahvistivat ensimmäiseen maailmansotaan liittyvä propaganda ja median keskittyminen muutaman ”media-mogulin” käsiin (Nerone 1995, 79–80).

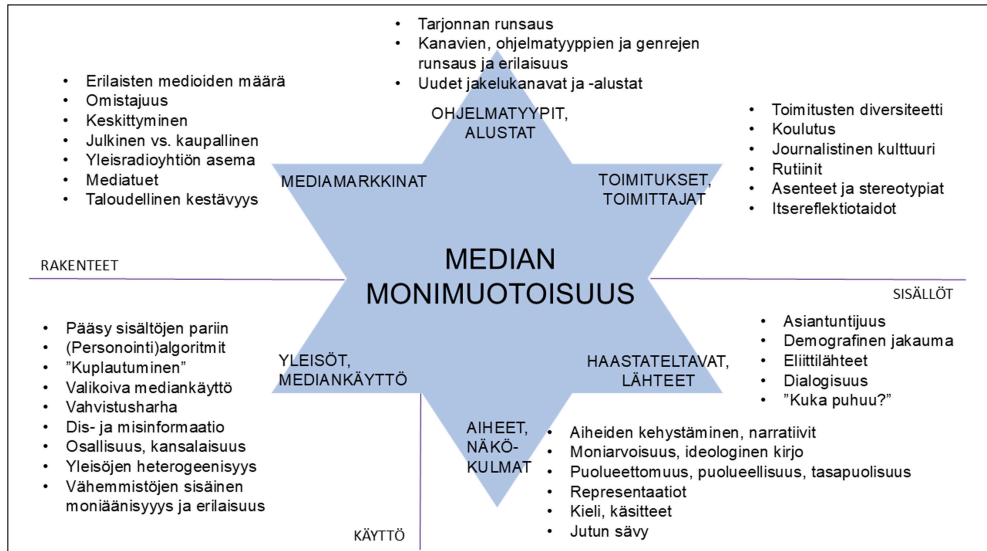
Median moniarvoistaminen oli siis tapa vastustaa median keskittymistä ja vallankäyttöä. Yhdysvalloissa pluralismia painottavalla viestintäpolitiikalla pyrittiin edistämään yhtäältä yksilöiden valinnanvapautta median suhteen (*consumer choice*) ja toisaalta sitä, että median kautta kansalaisille avautuisi pääsy monipuolisen tiedon ja mielipiteiden äärelle (*access*); Euroopassa taas pluralismi sisäänkirjoitettiin etenkin yleisradiopolitiikkaan, jossa julkisen palvelun tarvetta on perusteltu nimenomaan moniarvoisuudella (McQuail 1992, 142–143; Hellman 1999a, 58–60).

Median moniarvoisuus on siis ikään kuin perusasetus, jonka empiiristä toteutumista on tutkittu usein *median monimuotoisuuden* käsitteen avulla. Median monimuotoisuus tutkimusaiheena yhdistää eri tieteenaloja, kuten mediatutkimusta, journalistiikkaa, politiikan tutkimusta, oikeustiedettä ja tietojenkäsittelytiedettä. Edellä mainittuja aloja koskevassa systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan Felicia Loecherbach, Judith Moeller, Damian Trilling ja Wouter van Atteveldt (2020) kävivät läpi 206 tutkimusartikkelia vuosilta 1998–2018. Sen mukaan median monimuotoisuuden (*media diversity*) teemoihin liittyvien tutkimusten määrä kasvoi voimakkaasti vuodesta 2012 ja niissä käytettiin pääkäsitteenä valtaosin diversiteettiä (174) ja osin pluralismia (48), usein molempia. Empiirisistä tutkimuksista kuitenkin vain joka toisessa määriteltiin, mitä nämä käsitteet tarkoittivat (emt., 611).

Toisessa kirjallisuuskatsauksessa, jossa Glen Joris Frederik De Grove, Kristin Van Damme ja Lieven De Marez (2020) keskittyivät tiukemmin viestintätieteelliseen tutkimukseen ja *uutisten* monimuotoisuuteen (*news diversity*), tarkasteluun päätyi 26 tutkimusartikkelia. Niistä valtaosassa (22) tutkittiin journalismin tuotantoa ja sisältöjä, kun taas uutisten kuluttamiseen liittyvät tutkimukset olivat vähemmistössä. Katsauksessa tunnistettiin 43 erilaista monimuotoisuuden ulottuvuutta, joihin tutkimuksissa pureuduttiin: suosituin oli journalismin aiheisiin liittyvä monimuotoisuus (14 tutkimusta) ja muita suosittuja paikkakuntiin (5), puolueisiin (5), jutun toimijoihin (4), pituuteen (4) ja näkökulmiin (4) liittyvä diversiteetti (emt., 12). Tässä katsauksessa huomio kiinnittyy siihen käsitteiden kirjoon, jota pelkästään journalismin aiheisiin liittyvä ulottuvuus sisältää (*topic/frame/issue/theme/subject/item/topical foci diversity*).

Suomalaisissa median monimuotoisuutta analyttisessä jäsentävissä koonneissa erotetaan tyypillisesti kolme näkökulmaa: rakenteellinen, sisällöllinen ja median kulutukseen liittyvä monimuotoisuus (Karppinen 2015b, 51–52), joista kaikki kolme voidaan jakaa useaan osa-alueeseen (Hellman ym. 2018, 101). Muun muassa tämän vuoksi aiheen tutkimus ei useinkaan ole yhteismitallista, vaan esiin piirtyy monenlaisia ristiriitoja ja päällekkäisyyksiä. Voidaksemme hahmottaa, miten tutkimusaineistomme toimittajien ymmärrys moniäänisyydestä asettuu osaksi median monimuotoisuuden laajaa ilmiötä, olemme täydentäneet aiemman suomalaisen tutkimuksen jäsenyyksiä median monimuotoisuudesta tuoreen kansainvälisen tutkimuksen perusteella ja jakaneet ilmiön kuuteen eri ulottuvuuteen. Nämä ovat 1) mediamarkkinoiden

rakenteiden, 2) ohjelmatyypin ja sisällönjakelun, 3) toimitusten kokoonpanon, 4) käytettyjen lähteiden, 5) käsiteltyjen aiheiden sekä 6) yleisöjen mediankäytön monimuotoisuus (Kuvio 1). Avaamme seuraavaksi näitä monimuotoisuuden kuutta ulottuvuutta tarkemmin keskittyen erityisesti kirjallisuudesta esiin nouseviin kiistakysymyksiin.

Kuvio 1: Median monimuotoisuuden ulottuvuudet ja niihin liittyvät tutkimusnäkökulmat pluralismi- ja diversiteettitutkimuksen pohjalta. Kolme ulottuvuutta sijoittuu median rakenteiden tasolle, kaksi sisältöjen tasolle ja yksi mediankäytön tasolle.

Pluralismin ja diversiteetin käsitteitä hyödyntävä median monimuotoisuuden tutkimus on perinteisesti ollut mediamarkkinoiden rakenteiden tutkimusta. Yhtenä peruskysymyksenä on ollut, miten mediakentälle saadaan aikaiseksi mahdollisimman monimuotoinen omistaja- ja sitä myötä arvopohja (esim. Baker 2007) ja toisena, johtaako monimuotoinen mediarakenne todella runsaasti ja erilaisiin sisältöihin (esim. Humprecht ja Esser 2018). Viime vuosina tutkimus on erityisesti kohdistunut mediamarkkinoiden keskittymisen ja sen vaikutusten seuraamiseen (esim. Lehtisaari ym. 2024).

Rikkaasta tutkimusperinteestä huolimatta konsensusta monimuotoisuuden kannalta optimaalisesta mediamarkkinasta ei ole syntynyt (Karppinen 2018, 502; Picard ja Dal Zotto 2015, 55). Tätä selittää ainakin se, että kysymystä on tarkasteltu kahdenlaisen logiikan kautta, jotka tukeutuvat erilaiseen ymmärrykseen monimuotoisuudesta itsestään: markkinalogiikassa monimuotoisuuden katsotaan perustuvan medioiden vapaaseen kilpailuun ja kuluttajien valinnanvaihtoehtojen määrälliseen kasvattamiseen, kun taas julkisen palvelun logiikassa tukeudutaan laadullisempaan, periaatteelliseen ymmärrykseen monimuotoisuudesta, jossa tavoite on palvella tasa-arvoisesti kaikkien yleisöjen – myös marginaalisten – erilaisia poliittisia ja kulttuurisia arvoja (Karppinen 2005, 32–34). Lisäksi erilaisten logiikoiden ymmärtämisessä olennaista

on huomioida, toivotaanko monimuotoisuuden toteutuvan koko mediakentän mittakaavassa (*external* tai *structural diversity*) vai tarkastellaanko jokaista mediaa erikseen (*internal diversity*) (McQuail 1992, 145–147). Kuitenkin monet mediamarkkinoiden kehityskulut, kuten Suomessa puoluelehdistön ja maakuntien kakkoslehtien kuolemat (ks. Hellman 2022), ovat johtaneet kiinnittämään yhä enemmän huomiota yksittäisten medioiden sisäiseen monimuotoisuuteen (Hellman ym. 2018, 107).

Toinen tapa tarkastella median monimuotoisuutta on tutkia, kuinka paljon erilaisia sisältö-vaihtoehtoja on tarjolla ja miten tarjonta on rakennettu. Tällöin kyse on ohjelmatyyppien ja jakelualustojen monimuotoisuudesta. Tutkimuksessa tämä ulottuvuus painottuu TV- ja radio-ohjelmien monitorointiin (esim. McDonald ja Dimmick 2003). Valinnanvaraksi ymmärretään tässä traditiossa erityisesti viihde-, urheilu-, kulttuuri-, uutis- ja ajankohtaisohjelmien määrä ja hajonta: mitä enemmän valinnanvaraa ohjelmatyypeissä on tarjolla ja mitä enemmän nämä eroavat toisistaan, sitä enemmän monimuotoisuutta yleisön saatavilla on (Hellman 2001, 182). Digitalisaation mahdollistamat uudet jakelualustat ja -teknologiat, kuten milloin tahansa kulutettavissa oleva *on demand* -tarjonta, voidaan nähdä osana tätä tutkimuskenttää (Jakubowicz 2015, 26–29).

Erilaisten kanavien ja ohjelmatyyppien pitäminen median monimuotoisuuden mittarina on ollut mieleen viestintäpoliittisille toimijoille, jotka arvostavat kvantifioitavissa olevia arviointikriteerejä (Karppinen 2005, 34). Suomessakin muun muassa sähköisen viestinnän uusia toimilupia on perusteltu määrällisen valinnanvapauden argumenteilla (Hellman 1999b, 120–122). Valinnanvapauden ja vaihtoehtojen lisäämisestä ja määrällisestä mittaamisesta onkin tullut itseisarvoja, joiden on melko kevein perustein ajateltu tuottavan mediaan moniarvoisuutta (Karppinen 2015a, 289–290). Kriitikoiden mukaan tällainen monimuotoisuuden operationalisointi on sekä ongelmallista – koska se sivuuttaa monimuotoisuuden laadulliset ja arvoihin liittyvät ulottuvuudet (Karppinen 2005, 38–40) – että riskialtista, koska vaihtoehtojen lukumäärä ei automaattisesti tarkoita niiden keskinäistä erilaisuutta (ks. Ala-Fossi 2006).

Kolmas keskeinen ulottuvuus median pluralismin ja diversiteetin tutkimuksessa on ollut toimitusten kokoonpanojen monimuotoisuus. Kysymykset toimitusorganisaatioiden miesvaltaisuudesta ja yleisestä homogeenisyydestä muuttuivat monimuotoisuuskysymykseksi Yhdysvalloissa 1950- ja 60-luvuilla yhteiskunnan tasa-arvoistumis- ja emansipaatiokehityksen myötä (Nerone 1995, 81). Ensimmäiset viralliset vaatimukset toimitusten diversiteetistä asetti Yhdysvalloissa 1970-luvulla *American Society of News Editors* (ASNE) (Mellinger 2013, 2). Kunnianhimoisista diversiteettitavoitteista huolimatta edes Yhdysvalloissa vähemmistöjen edustus uutistoimituksissa ei ole lisääntynyt siinä määrin, että se olisi vastannut heidän osuuttaan väestöstä (Bodinger-de Uriarte ja Valgeirsson 2015, 400). Ongelmaa on kuitenkin pyritty ratkaisemaan muun muassa journalistien koulutusta kehittämällä (Manning-Miller ja Dunlap 2002).

Kysymykset erityisesti toimitusten etnisestä monimuotoisuudesta (*ethnic diversity*) nousivat uudella voimalla keskusteluun vuonna 2020 *Black Lives Matter* -liikkeen myötä, kun toimituksissa eri puolilla maailmaa alettiin tarkastella rakenteellista rasismia ja omia toimintatapoja, kuten kyvyttömyyttä soveltaa diversiteetti-ihanteita käytäntöön (Nousiainen ym. 2024, 2–3; ks. myös Douglas 2022). Toimittajakunnan etnistä monimuotoisuutta tavoitellaan, koska sen ajatellaan tuottavan parempaa ja monipuolisempaa sisältöä etenkin vähemmistöjä koskevista kysymyksistä. Tämä logiikka ei kuitenkaan aina ole toiminut käytännössä (Lück ym. 2020, 562).

Näyttää siltä, että toimituksen kokoonpanon monimuotoisuus ei yksin riitä tuottamaan monimuotoisempaa sisältöä, vaan tarvitaan myös uudenlaista toimintaa tukevia käytäntöjä niin organisatorisella kuin yksilöllisellä tasolla (emt., 573–574). Lisäksi Hans Hassell, Matthew Miles ja Brenna Morecraft (2023, 1945) muistuttavat, että toimituksiin tulisi rekrytoida myös ideologisesti monimuotoista henkilöstöä esimerkiksi konservatiivi–liberaali-ulottuvuudella (*ideological diversity*) (ks. myös Vos ja Wolfgang 2018).

Kysymys toimitusten monimuotoisuudesta linkittyy siis läheisesti siihen, mihin aiheisiin toimittajat tarttuvat, ketä he jutuissaan päästävät ääneen ja millainen maailma niissä lopulta näkyy. Nämä kysymykset voi niputtaa median sisältöjen monimuotoisuudeksi, mutta aieman tutkimuksen perusteella pidämme hyvänä eritellä tämän teeman sisältä kaksi eri ulottuvuutta (ks. Kuvio 1). Ensinnäkin on juttuaiheiden ja näkökulmien (*topics, issues, viewpoints, frames*) monimuotoisuus. Tällöin katse kohdistuu toisaalta siihen, että jutulla on aina aihe ja näkökulma, jotka ovat kytköksissä toisiinsa ja toisaalta siihen, että yhtä aihetta voi kuitenkin käsitellä monesta näkökulmasta ja monella eri tavalla. Näkökulmat voidaan ymmärtää sekä neutraaleina näkökantoina että ideologisina kehyksinä (Loecherbach 2020 ym., 619; käsitteen operationalisoinnista ks. Baden ja Springer 2017).

Toisekseen on lähteiden ja haastateltavien (*sources, actors*) monimuotoisuus. Tämä viittaa siihen, millaisista tausta-aineksista sisällöt koostuvat: mistä ja keneltä on haettu tietoa ja ketkä saavat mahdollisuuden kertoa näkemyksiään suorien sitaatein tai haastatteluin (ks. Tuchman 1978). Journalismin sisällöllisen monimuotoisuuden normatiivisena perusajatuksena on, että journalismin pitäisi heijastaa yhteiskunnan monimuotoisuutta ja tarjota mahdollisimman monille äänille pääsy julkisuuteen (Karppinen 2018, 493).

Journalismin sisältöjä koskevassa tutkimustraditiossa empiirinen tutkimus voi kohdistua mihin tahansa sisällöllisen monipuolisuuden ilmentymään, mikä tekee tutkimuksesta sekä rikkaasta että monimutkaisesta. Esimerkiksi peruskysymystä siitä, kuka pääsee ääneen journalismissa, on lähestytty sekä suoraviivaisesti laskemalla journalismissa siteerattuja henkilöitä ja tahoja (esim. Beckers ja Van Aelst 2019) että mittaamalla eri uutislähteille tai -aiheille annettua palstatilaa (Carpenter 2010). Koska tällaisessa tutkimuksessa päästään käsiksi vain siihen, kuka puhuu, mutta ei siihen *miten* puhutaan, joissakin tutkimuksissa pyritään tunnistamaan ääneen pääsevien tahojen lisäksi myös se, minkä näkökulman he asioihin ottavat (Strömbäck ym. 2013; Masini ja Van Aelst 2017). Näkökulmien kirjoa on lähestytty erityisesti kehystämisen käsitteen (*framing*) kautta (ks. D'Angelo ja Shaw 2018). Tutkimuksien tulokset ovat vaikeasti tulkittavia: se, että lähteiden kirjo on suuri, ei välttämättä johda siihen, että esille tulisi paljon erilaisia näkökulmia (esim. Voakes ym. 1996) ja vähäistenkin lähteiden varaan rakennettu juttu voi olla moninäkökulmainen (ks. Benson ja Wood 2015). Heikki Heikkilä ja Risto Kunelius (1997, 3–4) summaavat, että journalismin lähteisiin liittyvän tutkimuksen tulos on kuitenkin jo vuosikymmenien ajan ollut, että journalismilla on systemaattinen tapa keskittyä tiettyjen, usein yhteiskunnallisessa hierarkiassa korkealla olevien tahojen kuuntelemiseen (*elite sources*).

Digitaalisessa mediaympäristössä ja mediasisältöjen määrän jatkuvan kasvun myötä kysymys siitä, miten monimuotoisia sisältöjä ihmisille on tarjolla, on yhä useammin korvautunut kysymyksellä siitä, miten monimuotoisia sisältöjä yleisö käyttää (*diversity as received*, ks. van der Wurff 2011 ja *exposure diversity*, ks. Napoli 1999; Kim ja Kwak 2017). Siinä missä aiemmin yleisesti oletettiin, että mitä enemmän vaihtoehtoja on tarjolla, sitä laveammin yleisöt naut-

tivat erilaisia sisältöjä (tosin empiirinen tutkimus ei ole tukenut tätä oletusta aiemminkaan, ks. Helberger 2015, 328), varsinkin nykyisessä algoritmien hallitsemassa mediaympäristössä vaikuttaa ilmeiseltä, että tällaista automaatiota ei ole. Median monimuotoisuutta tutkittaessa mediakäyttö onkin järkevää hahmottaa omana kokonaisuutenaan, joka sijoittuu median rakenteiden ja sisällön rinnalle (ks. Kuvio 1).

Hallvard Moen, Jan Fredrik Hovdenin ja Kari Karppisen (2021, 151) mukaan digitaalisen mediaympäristön mukanaan tuoma keskustelu on johtamassa yhteisymmärrykseen siitä, että diversiteettitutkimuksen on yhä enemmän kohdistuttava ihmisten todellisiin mediavalintoihin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin ja esteisiin, kuten internetin saatavuuteen ja maksumuureihin (ks. Helberger 2015, 332–333), digialustojen harjoittamaan sisältöjen kohdentamiseen ja personointiin (esim. Jürgens ja Stark 2022) tai erikielisten sisältöjen saatavuuteen (esim. Tuominen ym. 2023). Näyttää siltä, että nimenomaan yleisöihin ja mediankäyttöön liittyvä tutkimushaara kasvaa ja runsastuu uusilla avauksilla.

Yllä esitetty jaottelu mediaan kohdistuvasta pluralismi- ja diversiteettitutkimuksesta osoittaa kentän olevan runsas ja osin ristiriitainen. Karppinen (2013, 47) kirjoittaa media- ja journalismin tutkimuksen ”pluralistisesta käänteestä”, joka liittyy paitsi yhteiskuntien monikulttuuristumiseen ja -arvoistumiseen, myös mediaympäristön muutoksiin, kuten mediasisältöjen valtaisaan kasvuun. Tässä tilanteessa monimuotoisuus näyttäytyy neutraalimpana ihanteena kuin vanhat laatukriteerit kuten totuudellisuus tai ”yhteiseen hyvään” vetoaminen (Karppinen 2005, 28; Karppinen 2018, 496). Pluralistista käännettä sopii kuvaamaan Denis McQuailin (1992, 141) kiteytys siitä, että monimuotoisuuden arvo voidaan ymmärtää vastauksena yhä eriytyneempien yhteiskuntien haasteisiin: kyse on pyrkimyksestä tehdä hyve modernismin mukanaan tuomasta välttämättömyydestä.

Monimuotoisuudesta on siis tullut positiivisesti latautunut käsite, suorastaan ”symbolinen itseisarvo” (Karppinen 2005, 28), johon voivat vedota keskenään hyvin erilaiset teoreetikot ja johon tukeutuen voidaan puolustaa keskenään jopa vastakkaisia tavoitteita (Karppinen 2018, 497–500; Valcke ym. 2015, 25–26; Raeijmaekers ja Maesele 2015, 1043). Kokoamamme tähtimäinen malli (Kuvio 1) vihjaa, miksi näin voi olla: median monimuotoisuuden käsite ei ole sisäisesti ehyt eivätkä sen eri ulottuvuudet asetu loogiseksi ketjuksi, jossa yhden lenkin kautta edetään toisiin ja siten kohti optimaalista monimuotoisuutta (vrt. Napoli 1999, 10). Sen sijaan niin median monimuotoisuuden ilmiö kuin sitä kuvaava käsitekin on kompleksinen ja monitahoinen.

Seuraavaksi hyödynnämme tätä tähtimallia analysoidessamme sitä, mitkä osa-alueet monimuotoisuuden laajasta ilmiöstä painottuvat suomalaisessa ammatillisessa ymmärryksessä, kun puhutaan journalismin moniäänisyydestä.

Aineistot ja menetelmät: Moniäänisyyden ymmärtämisen teoriaohjautuva erittely

Tutkimme suomalaistoimittajien ammatillista ymmärrystä moniäänisyydestä ja monimuotoisuudesta teemahaastatteluiden ja ammattilehdistöstä kerätyn aineiston pohjalta. Haastatteleluun haettiin journalisteja, jotka olisivat kiinnostuneita moniäänisyydestä tai perehtyneet sii-

hen työssään tavallista enemmän, koska tavoitteena oli saada esille ammatillista reflektiota. Haastateltavat löytyivät artikkeliin liittyvän väitöstutkimuksen taustaselvitysten kautta. Rekrytointitavan vuoksi on oletettavaa, että moniäänisyys kehystyi haastatteluiden vuorovaikutus-tilanteessa myönteisenä ja tavoiteltavana asiana. Tutkimuksemme tavoitteena ei kuitenkaan ollut kyseenalaistaa moniäänisyyden tarvetta, vaan syventää ymmärrystä siitä.

Haastatteluja tehtiin 15 kappaletta vuosien 2020–2023 aikana. Haastateltavat työskentelivät uutisiin keskittyvissä valtakunnallisissa tai maakunnallisissa medioissa ja edustivat viittä eri maakunnallista ja valtakunnallista uutismediaa. Haastateltavat olivat iältään 30–60-vuotiaita. Sopivien henkilöiden yhteystietoja kysyttiin toimitusten johdoista, ja joidenkin toimitusten kohdalla haastatteluun päätyi sekä esihenkilöasemassa oleva henkilö (yht. 6) että hänen alaisensa. Ei-pääliköasemassa olleet työskentelivät joko tuottajina tai toimittajina (yht. 9). Haastateltavista toimittajista osa oli kouluttautunut monimuotoisuuden kysymyksissä ja useampi heistä kuului itse johonkin vähemmistöön, mikä toi aiheen käsittelyyn henkilökohtaisenkin tason. Haastateltujen joukko ei siis edusta toimittajia keskimäärin, vaan aineistossa on edustettuna moniäänisyyskysymyksiin motivoitunut joukko valtakunnallisten ja maakunnallisten uutismedioiden toimittajia.

Osallistujille kerrottiin tutkimuksen tavoitteista ja he antoivat osallistumiseensa kirjallisen suostumuksen. Haastateltavat esiintyvät tutkimuksessa ilman nimeä sekä taustaorganisaationsa nimeämistä. Haastattelujen kesto oli keskimäärin 1,5 tuntia. Ne tehtiin etäyhteyksin Zoom-alustalla, tallennettiin ja litteroitiin tekstimuotoon. Tässä artikkelissa käytetään aineistona ainoastaan haastattelun kahta ensimmäistä, avointa kysymystä: ”Mitä journalismin moniäänisyys on?” ja ”Mitä moniäänisyyden puute on?”, joissa toimittajat pääsivät reflektomaan ajatuksiaan ilman että varsinaisen teemahaastattelun kulku ohjasi heidän ajatteluaan. Käsitteimme toimittajien vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiin heidän artikuloiminaan moniäänisyysmääritelmänä, jotka voitiin sitten perustellusti yhdistää toiseen aineistoomme, lehtiartikkeleihin, joista myös etsittiin vastaavia määrittelyjä.

Artikkelimme toisen aineiston muodostavat teemaa käsittelevät lehtiartikkelit *Journalisti-* ja *Suomen Lehdistö* -lehdestä vuosilta 2012–2023. Ammattijulkaisuista kerätyn aineiston avulla pystyimme pureutumaan siihen, kuinka moniäänisyyttä on käsitelty julkisessa ammatillisessa keskustelussa kuluneen kymmenen vuoden aikana ja millaisia merkityksiä moniäänisyyden käsite siinä saa. Tässä aineistossa puhujina eivät siis ole pelkästään toimittajat, vaan myös muut tahot, kuten tutkijat ja etujärjestöjen edustajat, joille on ammattijulkaisuissa annettu tilaa. Alkuperäinen idea koostaa artikkeliaineisto vain niistä jutuista, joissa mainitaan sana ”moniäänisyys”, tuotti liian suppean otoksen. Laajensimme otantaa niin, että mukaan tulivat myös jutut, joissa esiintyi sana ”monimuotoisuus” pyrkien näin saamaan kokonaisemman ymmärryksen tutkimuskohteesta ja asettamaan moniäänisyyden osaksi monimuotoisuuden ilmiötä. Molempien lehtien verkkoarkistoihin tehtiin haut näillä termeillä taivutusmuotoineen. Tämän jälkeen esimerkiksi luonnon monimuotoisuuteen liittyvät artikkelit tai muut journalismiin liittymättömät hakutulokset hylättiin. *Journalistiin* tehty haku (15.2.2023) tuotti lopulta 62 jutun otoksen vuosilta 2012–2023 ja *Suomen Lehdistöön* tehty haku (3. ja 11.4.2023) 42 jutun otoksen vuosilta 2013–2023 (aikarajaukset muodostuivat juttuarkistojen saatavuuden perusteella). Koska osa jutuista esiintyi sekä monimuotoisuus- että moniäänisyshauissa, tuplatulokset poistettiin. Lopputulemana oli 100 uniikkia artikkelia.

Lehtiartikkelit tuovat tutkimusaineistoomme yksityistä pohdintaa laajemman julkisen diskurssin, jossa moniäänisyydestä puhutaan (ns. journalistinen metadiskurssi, ks. Carlson 2016). Toimittajien yksilöllinen ymmärrys moniäänisyydestä on rakentunut rinta rinnan tämän 10 vuoden aikana käydyin julkisen ammattikeskustelun kanssa. Nämä erilaiset mutta toisiaan täydentävät aineistot analysoitiin yhtenä kokonaisuutena teoriaohjautuvasti ja pelkistämällä.

Ensimmäisessä vaiheessa haastatteluvastaukset ja artikkelien maininnat moniäänisyydestä ja monimuotoisuudesta purettiin kiteytyksiksi, joissa lausumia yksinkertaistettiin ja tarvittaessa yhdisteltiin. Haastattelusitaatit olivat usein pitkiä ja monipolvisia, jolloin kiteytyksiä syntyi monia (ks. esimerkkipurku, Taulukko 1). Artikkeliaineistossa tutkittavat termit määriteltiin joskus hyvin niukasti, vain jonkin journalismiin liittyvän asian määreenä (esim. ”moniääninen keskustelu”). Tällöin apua kiteytysten muotoiluun etsittiin koko artikkelista.

Taulukko 1. Esimerkki yhden haastatteluvastauksen pelkistämisestä neljäksi eri kiteytykseksi ja niiden muuttamisesta viideksi, teoreettisen tähtimallin sakaroita vastaaviksi väitelauseiksi.

Suora sitaatti	Kiteytykset	Väitelauseet
”Kyllä mä ite sen näen sillä tavalla, että sen täytyis koskettaa mahdollisimman erilaisia ihmisiä. Näkökulmittamisessakin pitäis ottaa huomioon, että näkökulmat ei olis aina sitä pää-, mainstreamia, pääväestön, siis esimerkiksi suomalaisesta keski-ikäisestä ihmisestä katsottuna, et mä näen, että siinä täytyis olla variaatiota, niissä näkökulmissa. Erilaisia ryhmiä pitäis näkyä, ja heidän, heille relevantteja sisältöjä pitäis näkyä. Aihevalintoja se koskettaa mun mielestä kanssa. Se koskettaa sitä, ketä haastatellaan, ketkä näkyvissä kuvissa, ketkä on keskiöissä jutuissa, ja myös sitä, että minkä roolin ja position näille ihmisille annetaan, koska siinäkin voidaan mennä metsään niin paljon, kun pystytään.”	Journalismin täytyy koskettaa erilaisia ihmisiä.	Moniäänisyys on erilaisten yleisöjen puhuttelemista.
	Näkökulmissa pitää olla variaatiota, ei pelkkää mainstreamia.	Moniäänisyys on näkökulmien moninaisuutta.
	Erilaisten kansanryhmien ja heille tärkeiden aiheiden pitäisi näkyä ja kuulua aihevalinnoissa ja kuvissa.	Moniäänisyys on haastateltavien moninaisuutta.
	Mikä rooli haastateltaville annetaan.	Moniäänisyys on aiheiden moninaisuutta.
		Moniäänisyys on näkökulmien moninaisuutta.

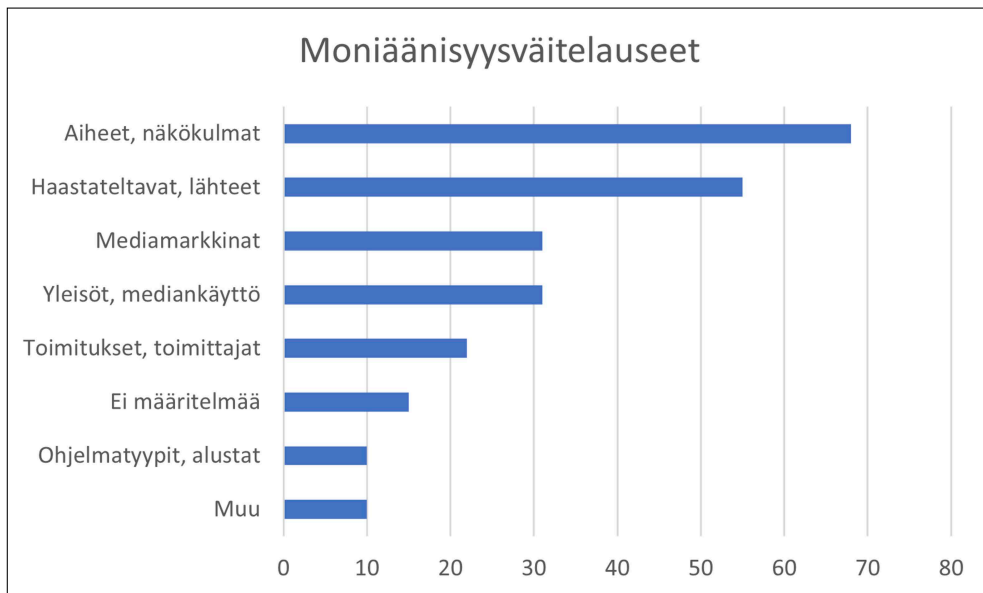
Toisessa vaiheessa nämä moniäänisyyden olemusta kuvaavat kiteytykset muutettiin ”moniäänisyys on...” -väitelauseiksi, joiden hahmottamista ohjasi malli monimuotoisuuden olottuvuuksista (Kuvio 1). Monesti väitelauseen muotoilussa oli tarpeen kääntää negatio myönteiseksi, etenkin ”mitä moniäänisyyden puute on” -vastausten kohdalla. Loppujen lopuksi esimerkiksi yhdestä haastattelun suorasta sitaatista saattoi muodostua 1–8 väitelausetta. Nämä kiteytykset ja väitelauseet ovat analyysimme perusyksiköjä, joita lähilukemalla ja laskeamalla pystyimme muodostamaan aineistolähtöiset moniäänisyyismääritelmämme (ks. analyysiluku).

Kolmannessa vaiheessa aineistokokonaisuudesta muotoutuneet 243 väitelausetta ryhmiteltiin kuuden monimuotoisuuden olottuvuuden eli tähden sakaran mukaan (Kuvio 2). Vaikka

useimmat kiteytykset solahtivat luontevasti malliin, jotkin niistä eivät sopineet tähden mihinkään sakaraan. Näitä teoreettisen mallin ulkopuolelle jääviä kiteytyksiä käsittelemme analyysissä erikseen (Muu-kategoria).

Analyyysi: Mitä kaikkea journalismin moniäänisyys on?

Aineistoistamme piirtyvän ammattiyhdistyksen mukaan journalismin moniäänisyys on ennen kaikkea sisällöllinen kysymys. Analyysimme mukaan eniten mainintoja saivat ensinnäkin juttujen, aiheiden ja näkökulmien sekä toisekseen haastateltavien ja lähteiden moniäänisyys (Kuvio 2). Muutkin monimuotoisuuden ulottuvuudet saivat kuitenkin tasaisesti huomiota, eikä mikään mallin sakaroista jäänyt kokonaan ilman mainintoja. Kuvailemme seuraavaksi, millaisista aineksista journalismin moniäänisyyden ulottuvuudet aineistoissamme koostuvat ja peilaamme näkemyksiä aiempaan tutkimukseen. Kappaleiden alussa olevat kursivoidut lauseet ovat analyysimme perusteella muodostettuja tiivistyksiä siitä, mitä kaikkea moniäänisyys on ja millaisia määritelmiä se sai aineistossa. Teemme niistä synteesin johtopäätösluvussa.

Kuvio 2: Suomalaisten toimittajien ja ammattilehtien artikkeleiden moniäänisyyttä ja -muotoisuutta koskevista kiteytyksistä muodostettujen väitelauseiden (n = 243) jakautuminen eri monimuotoisuuden ulottuvuuksiin. Joissakin lehtiartikkeleissa käsite ei saanut minkäänlaista kontekstia, jolloin se jäi analyysissä ei määritelmää -kategoriaan (15 kpl).

Moniäänisyys on sitä, millainen maailma uutisista näkyy ja kenen näkökulmasta sitä katsotaan. Tämä sisältöihin liittyvä moniäänisyyden määritelmä oli tutkimusaineistoissamme kaikkein suosituin (68 väitelauseetta). Tätä selittää osin se, että kategoriaan sisältyvät niin juttuaiheiden valikoima, juttujen näkökulmien ja narratiivien monipuolisuus, aiheiden ja henkilöiden kehystäminen, jutun sävy kuin sanavalinnatkin. Kaikki nämä kysymykset liittyvät journalismissa otettaviin näkökulmiin, siihen mitä jutulla halutaan sanoa ja miten se tehdään. Tutkimusaineistojen perusteella toimittajat viittasivat tällaisella näkökulman ottamisella siihen, kenen silmin maailmaa journalismissa tarkkaillaan, eivät niinkään kokonaisvaltaisempaan ideologiseen kehystämiseen (vrt. Loecherbach ym. 2020, 619).

Molemmissa aineistoissa tuotiin esiin, että moniäänisyyden kannalta on ongelmallista, jos juttuja on määrällisesti vähän. Haastatteluissa tätä käsiteltiin muun muassa viittaamalla niin sanottuun vuosipäiväjournalismoihin, jossa tehdään juttuja jostain aiheesta aina vain tietyn tapahtuman tai päivän yhteydessä, mikä taas tuottaa helposti stereotyyppisiä näkökulmia aiheeseen.

Artikkeliaineistossa näkökulmien lukumäärään liittyvä tematiikka tuli esiin niin sanottuun juttukiertoon ja ennen kaikkea kulttuurikritiikkien kierrättämiseen liittyen, mistä käytiin vilkas debatti *Journalistissa* vuonna 2013, esimerkiksi näin:

Eniten on vähentynyt paikallisen kulttuurin arvostelu. Kun juttukierrätyksen logiikkaan kuuluvat yleiset, ei-paikalliset aiheet, aikaisempi kritiikin moniäänisyys vaimentuu yksiaänisemmäksi. Saman arvostelun julkaiseminen samansisältöisenä useissa lehdissä saa aikaan kritiikoita, jotka harjoittavat henkistä harvainvaltaa. [– –] Lukijan valinnanmahdollisuus vähenee, sisältö samanlaistuu, näkökulmat kapenevat, ja mahtaako tilanne olla rikas ja hedelmällinen lehduillekään? (taidekritiikko *Journalistissa* 03/2013⁶)

Aineistojen mukaan näkökulmiltaan moniäänistä journalismia on se, kun elämäntapojen ja ajatusten ideologinen ja poliittinen kirjo näkyvät journalismissa tasapuolisesti; kun yhteiskunnallinen keskustelu on runsasta, kriittistä ja sisältää ”uusia avauksia”; kun representaatiot ovat sellaisia, että ihmiset voivat tunnistaa niistä itsensä; kun tasa-arvo toteutuu sekä tasapuolisuutena että ”moninaisuuden valtavirtaistumisena”; kun ihmisille annetut roolit eivät uusina stereotyyppioita vaan ovat monipuolisia. Tällaisten tavoitteiden saavuttamista voivat jarruttaa muun muassa toimittajien tai toimitusten syvälle juurtuneet käsitykset siitä, mikä on yhteiskunnallisesti merkittävä:

Toki siihen tulee myös se taso, että mitä asioita me pidetään uutisarvoisina ja varmasti uutiskriteereissä on tiettyä konservatiivisuutta, jotka nimenomaan ei ehkä löydä niiden kaikkien yhteiskunnan ryhmien todellisuutta ja merkityksiä ja muita, jolloin se syrjäyttää heitä julkisesta keskustelusta. (valtakunnallisen median päätoimittaja, haastattelu)

Toinen haaste on se, että jutuissa esiintyvien henkilöiden monimuotoisia taustoja ja niistä kumpuavia näkökulmia voi olla vaikea nostaa jutuissa esiin eettisellä tavalla, jos ne eivät näy ulospäin. Haastatteluaineistossa pohdittiin, että jos esimerkiksi jutussa esiintyvä asiantuntija kuuluu uskonnolliseen tai seksuaalivähemmistöön, ei sen alleviivaaminen ole useinkaan mah-

dollista, jos juttu ei käsittele nimenomaan tätä aihetta. Paradoksaalista on, että juuri tämän tyyppisissä rooleissa vähemmistöt haluaisivat itsensä näkyvän: asiantuntijoina, puhumassa ”elämän arkisista asioista” – ei pelkästään omasta vähemmistöroolistaan käsin, kuten eräs itsekin vähemmistöön kuuluva haastateltava pohti.

Molempien aineistojen mukaan silloin, kun yhteiskunnallisia ilmiöitä konkretisoidaan yksittäisten ihmisten tarinoiden kautta, on tärkeää, ettei kyseistä henkilöä aseteta väkisin edustamaan kaikkien muidenkin kokemusta. Tyypillisesti tämä tilanne voi syntyä vähemmistöaiheissa, joissa haastateltavalle annetaan helposti rooli, jossa hän edustaa koko vähemmistöä.

Toisen tiivistyksen mukaan *moniäänisyys on sitä, ketä journalismissa kuullaan*. Näkökulmitamiseen läheisesti liittyvä seikka, toimittajien lähde- ja haastateltavavalinnat, nousi esiin toiseksi tärkeimpänä näkökulmana moniäänisyyteen (55 väitelausesta). Nämä kaksi ulottuvuutta kulkivatkin aineistoissamme vahvasti rinnakkain. Kyse on siitä, kuka pääsee kommentoimaan ajankohtaisia aiheita ja kenen aiheet, näkökulmat ja tieto katsotaan julkaisemisen arvoisiksi. Moniäänisen journalismin perusidea on erään haastateltavan mukaan se, että kaikki aiheet, näkökulmat ja äänet ovat lähtökohtaisesti arvokkaita.

Molemmissa aineistoissa pohditaan lähteiden demografiseen kirjoon liittyviä asioita, oli kyse sitten sukupuolesta, iästä, kielestä, etnisestä taustasta, toimintakyvystä, koulutuksesta, yhteiskuntaluokasta, perhetilanteesta tai arvomaailmasta. Suomalaisissa aineistoissamme puhe lähteiden sukupuolesta ei painotu samalla tavalla kuin monissa muissa maissa. Kansainvälisessä tutkimuksessa havaittiin, että useiden maiden toimituksissa muihin kuin sukupuoleen liittyvään monimuotoisuuteen kiinnitettiin vain vähän huomiota (Núñez-Mussa ym. 2022, 281). Aineistojemme mukaan nykyisessä suomalaisessa journalistisessa julkisuudessa korostuvat liiaksi keskiluokkaiset, keski-ikäiset, korkeakoulutetut, kaupunkilaiset, heteronormatiiviset ja miespuoliset haastateltavat.

Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen (2017, 363) toteavat, että vaikka haastateltavan valinta näyttää olevan yksittäisen toimittajan tekemä ratkaisu, siihen vaikuttaa sosiaalistuminen työpaikan käytäntöihin. Lukuisten tutkimusten mukaan nämä käytännöt suosivat eliitti- ja asiantuntijalähteitä (ks. Heikkilä ja Kunelius 1997, 6–7). Molemmissa aineistoissamme pidettiin yleisellä tasolla tärkeänä, että kaikki yleisöryhmät ja niiden demografinen kirjo näkyvät journalismissa. Etenkin haastatteluissa toimittajat ottivat usein esiin myös tiettyjen ihmisryhmien, kuten nuorten tai erilaisten vähemmistöjen yli- ja ohipuhumisen: toimittajien pitäisi useammin kuulla niitä asianosaisia, joita jutun aihe koskettaa, ei pelkästään asiantuntijoita ja niin sanottuja eliittihaastateltavia. Tämä teema tuli esiin myös artikkeliaineistossa:

Mikä [moniäänisyys]keskusteluissa yllätti? Ainakin se, miten paljon puhuimme siitä, millaisia yhteiskunnallisen keskustelun areenoita journalistinen media tarjoaa niille, jotka eivät kuulu perinteiseen valtaeliittiin. Instituutioiden vallan sanotaan murtuvan, mutta journalistista mediaa seuratessa sitä ei heti huomaa. (Toimittaja ja yrittäjä *Suomen Lehdissä* 07/2021⁷)

Tästä kritiikistä huolimatta haastateltavien valintaan liittyvä puhe siirtyi haastatteluisamme hyvin nopeasti asianosaisista asiantuntijoihin. Esimerkiksi haastateltavien sukupuolituneisuutta selitettiin sillä, että koska tietyt johtavat asiantuntijat ja johtajat ylipäättään ovat voittopuolisesti miehiä, se näkyi luonnollisesti haastateltavavalinnoissa. Toisaalta yksien ja

samojen haastateltavien valitsemista selitettiin heidän tavoitettavuudellaan: ne asiantuntijat, joita haastatellaan usein, ovat monesti halukkaita, kyvykkäitä ja sanavalmiita esiintymään julkisuudessa. Tämän tyyppiset käytännön reunaehdot, jotka suosivat asiantuntijahaastateltavia, nousevat esiin myös kansainvälisessä vertailussa (Núñez-Mussa ym. 2022, 284).

Kolmannen tiivistyksen mukaan *moniäänisyys on mediamarkkinoiden monimuotoisuutta*. Tutkimusaineistojemme moniäänisyyskiteytykset koskivat mediamarkkinoita (31 väitelausetta) kolmanneksi yleisimmin. Tämä oli pitkälti puhetta medioiden omistuksen keskittymisestä ja alueellisista mediamonopoleista sekä mediatukien tarpeellisuudesta. Tätä rakenteisiin liittyvää keskustelua käytiin kuitenkin lähinnä artikkeliaineistossa, jossa puhuivat toimittajien lisäksi tutkijat ja media-alan etujärjestöt. Moniäänisyyteen perehtyneiden toimittajien haastatteluissa aihepiiri ei saanut juurikaan huomiota.

Lehtiartikkeliaineiston ajanjaksolle osui muun muassa kaupanteko, jossa useimmat Alman sanoma- ja paikallislehdet siirtyivät Sanoman omistukseen. Median keskittymistä yksien omistajien käsiin on tutkimuksessa pidetty melko johdonmukaisesti moniäänisyysriskinä, vaikka omistuksen keskittyminen on etenkin Suomen kaltaisessa pienessä markkinassa näyttänyt vääjäämättömältä (ks. Hellman 2022, 6–8). Tästä tutkimusaineistosta löytyy kuitenkin etenkin päätoimittajien näkemyksiä, joiden mukaan omistuksen keskittyminen on moniäänisyyden *mahdollistaja*. Ideana on, että keskittyminen turvaa yksittäisten medioiden olemassaolon, mikä vahvistaa mediamarkkinan moniäänisyyttä, ei heikennä sitä.

Jopa juttukierto eli juttujen kierrättäminen saman konsernin sisällä – jota tutkimus pitää sisältöjen haitallisena samankaltaistumisena (ks. Hendrickx ja Ranaivoson 2021, 2802) – nähtiin osittain positiivisena asiana, koska se mahdollistaa pienemmillekin lehdille sellaisen laatu-journalismin julkaisemisen, johon niillä ei muutoin olisi mahdollisuuksia. Tämä argumentti on esimerkiksi Lännen Media -yhteistoimituksen olemassaolon taustalla:

[Päätoimittaja] ei pidä moniäänisyyden kannalta ongelmallisena sitä, että samat sisällöt julkaistaan 12 lehdessä. – Päinvastoin me tuemme mukana olevien maakuntalehtien olemassaoloa ja uudistumista. (Lännen Median päätoimittaja *Suomen Lehdissä* 07/2018⁸)

Tuore suomalainen tutkimus keskittymisen vaikutuksista uutismedioiden sisältöihin tunnistaa molemmat näkökannat: omistuksen keskittyminen voi antaa pienille medioille leveämmät taloudelliset hartiat ja siten tuottaa jatkuvuutta ja lisäresursseja työskentelyyn (Lehtisaari ym. 2024, 166). Toisaalta konsernijournalismin aiheuttama juttukierto ja sitä myötä sisältöjen samankaltaistuminen voi johtaa siihen, että lehtien omintakeinen sisältö vähenee, jolloin myös yleisöjen pääsy monipuolisen tiedon ääreen kapenee (emt.).

Lehtiartikkeleissa tuodaan esiin, että mediatuilla voidaan ja pitäisi vaikuttaa mediamarkkinoiden rakenteeseen, esimerkiksi ohjaamalla osa mediatalojen voitoista rahastoihin, joilla tuettaisiin kulttuurilehtiä tai muita uusia ”ketteriä ja kunnianhimoisia” toimijoita, kuten journalistiikan opiskelija pohti *Journalistissa* (04/2014). Tällaiset ajatukset ovat linjassa mediatukia koskevan tutkimuksen kanssa: tukien keskeinen tavoite tulisi olla alan uudistuminen ja esimerkiksi uusien toimijoiden synnyttäminen mediamarkkinoille – eikä ainoastaan jo olemassa olevien yritysten talouden pönkittäminen (Grönlund ym. 2024, 16). Median moniarvoisuuteen liittyviä riskejä kartoittavan *Media Pluralism Monitorin* Suomen maaraportti ehdottaa, että

mediatukia ei pitäisi ajatella yritystukien kehityksessä, vaan tuen voisi suunnata journalismin yleisöille monipuolista mediankäyttöä tukemaan (Ylikoski ja Ala-Fossi 2024, 37). Tutkimusaineistojemme markkinoihin liittyvä keskustelu kurkottaakin kiinnostavasti yleisöjen suuntaan.

Aineistomme mukaan *moniäänisyys on myös erilaisten yleisöjen tarpeisiin vastaamista*. Tämä yleisölähtöinen näkemys oli aineistoissamme yhtä yleinen (31 väitelausetta) kuin mediamarkkinoihin liittyvä ulottuvuus. Näissä kiteytyksissä pohdittiin paljon nyky-yhteiskunnan moniarvoistumista ja elämisen tapojen erilaistumista, jolloin toimittajien tehtävä on ymmärtää ja sanoittaa tätä yhteiskunnan muutosta yleisöille. Aineistoista nouseva yleisölähtöinen ymmärrys moniäänisyydestä tulee siis hyvin lähelle journalistin ohjeiden ensimmäistä kohtaa siitä, miten toimittaja ”on vastuussa ennen kaikkea yleisölleen. Yleisöllä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu”.⁹ Tätä kohtaa täydennettiin aineistoissa kuitenkin oikeudella päästä ääneen, esimerkiksi näin:

[Moniäänisyys tarkoittaa] sitä, että journalismi pyrkii kuvaamaan vallitsevaa todellisuutta, Suomea, yhteiskuntaa, maailmaa kokonaisvaltaisesti ottaen erilaiset ihmiset ja tarpeet huomioon. Ja moniääninen journalismi on sellaista, missä kaikki pääsee tasapuolisesti ääneen ja kaikki lukijat pystyy ainakin ajoittain tunnistamaan itsensä kaltaisia ihmisiä ja tarinoita sieltä journalismin ja uutistoimituksen tarjonnasta. (valtakunnallisen median toimittaja, haastattelu)

Kun työtä tehdään yleisöorientoituneesti, sillä on tietysti merkitystä, ketä toimittajat ajattelevat yleisöjensä olevan. Kapea yleisökäsitys ja muun muassa vain maksukykyisen yleisön tavoittelemisen (ks. Usher 2021) tuottavat juttuja kapeammalla kirjolla. Elina Tolonen (2022, 141) kirjoittaa ”kuvitelluista yleisöistä” viitaten muun muassa Jacob L. Nelsoniin: toimittajilla on taipumus kuvitella varteen otettavan yleisön koostuvan niin sosiaalisesti, taloudellisesti kuin kulttuurisesti heitä itseään muistuttavista ihmisistä. Näin ollen toimittajien tulisikin tiedostaa, miten heidän omat kuvitellut yleisönsä muodostuvat (emt.). Haastatteluaineistossamme maakuntamedian päätoimittaja myönsi: ”Meillä on tietyllä tavalla vähän semmoisia jotenkin tabuja asioita tai semmoisia, että on ajateltu, että nämä ei nyt meidän lukijoita kosketa.”

Haastatteluaineistossa toimittajat ottivat useamman kerran esiin, että ihmisille on tärkeää paitsi tulla kuulluksi, myös *ymmärretyksi*. Ymmärtäminen voi tarkoittaa esimerkiksi haastattelun kohtaamista henkilökohtaisella tasolla ja hänen puheidensa ”taakse” menemistä eli sen selvittämistä, mitä hän todella tarkoittaa. Tässä median ei nähty olevan kovin vahvoilla:

[M]iten täysin tietämätön media on ollut, että meille voi tulla Brexit tai populismin nousu jotenkin täytenä yllätyksenä. Tai sanotaan vaikka rokotevastaisuus tai ilmastonmuutoksen kieltäminen. Se, että hyvin koulutettu Suomen kansa ei usko asiantuntijoihin, niin me ollaan ihan ymmällään. Sen tyypiset asiat mun mielestä paljastaa meille sen, että me ei olla kuultu ihmisiä, ja että se viha ja kiukku kertoo siitä [– –] se ei ole pelkästään sitä, etteikö ne ihmiset olisi ollut siellä mediassa, mutta niitä ei ole kuultu ja ymmärretty sellaisella tavalla. (valtakunnallisen median toimittaja, haastattelu)

Toimittajat näkivät, että konfliktikeskeisen ja tunnepitoisen mediajulkisuuden keskellä journalismin pitäisi auttaa yleisöjä ymmärtämään, miksi ”ne toiset” ajattelevat niin kuin ajattelevat ja näin purkamaan polarisoituneita me–ne-asetelmia (polarisaatiosta ks. Saarinen 2022).

Näiden painotusten korostuminen tutkimusaineistossa ei tavallaan ole yllättävää: ovathan tuoreet tutkimukset ja niistä syntyneet oppaat^o sekä erilaiset journalismin uudistusliikkeet jo vuosia rakentaneet pohjaa käsitykselle, että journalismin on kannettava vastuuta yhteiskunnasta suhtautumalla vakavasti polarisaation ja yhteiskunnallisten konfliktien dynamiikkaan ja varottava vahvistamasta yleisöjen polarisaatiota omalla toiminnallaan (Ahva 2022, 358–359). Polarisaatioon liittyvä puhetapa ei silti juurikaan ole läsnä kansainvälisessä pluralismi- ja diversiteettitutkimuksessa ja siksi onkin kiinnostavaa, että juuri suomalaisessa ammattikeskustelussa moniäänisyydestä puhutaan tällaisessa journalismin yhteiskunnallista vastuuta korostavassa rekisterissä.”

Viides tiivistys osoittaa, että *moniäänisyys on toimittajakunnan diversiteetistä kumpuava asia*. Aineistoissamme toimittajiin itseensä ja toimitusten käytäntöihin liittyvä pohdinta oli kuitenkin suhteellisen vähäistä (22 väitelauseetta). Eniten sai huomiota se, että toimittajat ovat useimmiten keskiluokkaisia, keski-ikäisiä, valkoihoisia, suomen- tai ruotsinkielisiä, cissukupuolisia, heteronormatiivisia, kaupunkilaisia, liberaaleihin arvoihin samaistuvia ja samoista opinahjoista tulevia ihmisiä. Toimituksiin kaivataan enemmän erilaisuutta, ja sitä ehdotetaan löytyvän esimerkiksi moninaisemman koulutuksen tai rekrytointien kautta sekä panostamalla freelancereiden työllistämiseen.

Tällainen keskiluokkaisuuden, pääkaupunkilaisuuden ja etnisen samankaltaisuuden huoli tulee esiin aiemmassa kansainvälisessä tutkimuksessa (Núñez-Mussa ym. 2022, 281). Vaikka argumentti, jonka mukaan toimittajan taustalla ei ole mitään väliä jos hän vain osaa ammatinsa, on edelleen olemassa (ks. Lück ym. 2020, 569), tuoreen tutkimuksen mukaan myös suomalaiset päätoimittajat ovat halukkaita edistämään toimitusten monimuotoisuutta – vaikkakaan eivät kovin aktiivisesti (Nousiainen ym. 2024). Esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvan toimittajan ajatellaan pystyvän tavoittamaan oman viiteryhmänsä yleisöt ja heille tärkeät asiat eri tavalla kuin kenen tahansa toimittajan (emt., 2024, 9–10). Myös tämän tutkimuksen aineistoissa toimittajat ajattelevat, että toimittajan oma tausta ja elämäkokemukset auttavat kohtaamaan ja ymmärtämään omasta viiteryhmästä tulevia ihmisiä.

[Toimittaja] itse sanoo, että häntä motivoi antaa ääni sellaisille ihmisille, jotka eivät ole mediassa säännöllisesti esillä. [– –] – Omat kokemukseni ovat sellaisia, että niistä voisi helposti katkeroitua. Mutta itse ajattelen, että kun olen nähnyt elämää useista eri vinkkeleistä, se auttaa paremmin ymmärtämään ihmisiä, joilla on samanlaisia kokemuksia. (maakuntalehden toimittaja *Suomen Lehdissä* 7/2021²)

Molemmista tutkimusaineistoista nousee esiin huoli siitä, että kaikilla toimittajilla ei ole tällaista taitoa kohdata rankoissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä, vaan hyvin toimeentulevat toimittajat pyrkivät pysymään juttuaiheissaan ja näkökulmavalinnoissaan omalla mukavuusalueellaan. Aineistoissamme mainitaan pari kertaa, että journalismin liberaalit arvot voivat muodostaa poissulkevia voimia toimitustyöhön, kuten esimerkiksi seuraavassa haastatteluteksteissa:

No niin kun oli puhetta tästä tämmösestä keskustaoikeistolaisesta konservatismista, niin kyllä voisi sanoa, että äkkiseltään monesti tuntuu, että moniäänisyyden puute on sitä, [– –] että medially on herkästi tämmöinen liberaali maailmankäsitys, niin se äkkiä sitten karsii toisinajattelijoita sieltä pois. Kun halutaan uudistaa ja olla nykyaikaisia ja moderneja, niin sieltä herkästi jää [pois] se semmonen perinteinen käsitys monistakin asioista, [se] koetaan vähän tunkkaiseksi. (maakuntamedian tuottaja, haastattelu)

Enrique Núñez-Mussa, Kari Karppinen ja Hanne Vandenberghe (2022, 283) käsittelevät samaa ilmiötä toimitusten sisäisenä päätöksenteon kulttuurina: keskeiset journalistiset päätökset tehdään suullisissa keskusteluissa kuten kokouksissa, jolloin on kriittistä, millainen hierarkia toimituksessa vallitsee ja miten erilaisten toimittajien äänet ja näkemykset pääsevät kuuluviin.

Viimeisen tiivistyksen perusteella *moniäänisyys on ohjelmatyypin, alustojen ja jakelutapojen runsautta*. Aineistoissamme moniäänisyys näyttäytyi kuitenkin kaikkein harvimmin tällaisena journalismin tarjontarakenteiden eli eri kanavien, ohjelmatyypin, genrejen tai alustojen runsautena (10 väitelausetta). Tämä näkökulma tulee esiin lähinnä uusien teknologioiden mahdollisuuksia koskevassa puheessa, ja lähes kaikki näistä huomioista löytyvät lehtiartikkeliaineistosta. Monimuotoinen media on myös teknisesti monipuolinen: lehtien ulkoasua ja rakennetta kehitetään, mikä puolestaan luo tilaa uudennaisille kerronnan muodoille. Journalismin erilaisiin jakelukanaviin suhtaudutaan teknologianeutraalisti:

Tuleville media-alan ammattilaisille media on alati muuttuvaa, moniäänistä ja monialustaista. Yhä harvempi alan opiskelija mieltää tulevan ammatti-identiteettinsä tai urapolkunsu muodostuvan vain esimerkiksi tekstimuotoisen journalismin ympärille. Opinnoissa välineiden ja alustojen moninaisuus on mukana alusta asti [– –]. (journalistiikan opiskelija *Journalistissa* 06/2022¹³)

McQuail (1992) erottaa median lähettämän sisällön (*content as sent*) ja yleisön vastaanotetun sisällön (*content as received*) toisistaan. Niiden välillä on toispuolinen kytkös: vaikka monipuolinenkaan sisältötarjonta ei takaa monipuolista mediankäyttöä, toisin päin kytkös silti toimii. Jos mediat eivät jakele monipuolista sisältöä, yleisö ei pääse kuluttamaan journalismia monipuolisesti (emt.). Aineistoista käy ilmi, että teknisesti uudennaisia julkaisualustoja otetaan toimituksissa haltuun yleisön liikkeitä seurailleen. Haastattelussa erään valtakunnallisen median uutispalvelun etusivusta vastaava toimittaja pohtii, että juttujen tarjoilu sellaisilla tavoilla, että ne löytävät yleisönsä, on keino lisätä moniäänisyyttä.

Aineistoista löytyi lopulta vielä 10 kiteytystä, jotka eivät sopineet teoreettiseen malliin median monimuotoisuudesta (ks. Kuvio 1). Useammassa näistä moniäänisyys kiteytyi välineeksi kuvata maailmaa tai heijastaa ympäröivää todellisuutta ilman että vastauksesta oli eriteltävissä, miten tämä heijastaminen tapahtuu tai mihin se kohdistuu. Joissakin muu-kategorian kiteytyksistä moniäänisyys nähtiin puolestaan ideaalina, joka ohjaa journalistista tekemistä. Moniäänisyyden ideaalin nähtiin linkittyvän riippumattomuuteen, tasapuolisuuteen ja neutraaliuteen. Kolmessa kiteytyksessä pohdittiin vallan jakautumista: moniäänisyyden avulla voidaan kuvata uudella ja täsmällisemmällä tavalla sitä, missä ja kenellä valtaa on. Tämä ajatus

on hyvin lähellä Karpaisen (2018, 506) johtopäätöstä siitä, mistä monimuotoisuuden ympärillä käydyssä debatisa lopulta on kyse: viestinnällisen vallan rakenteellisten epäsymmetrioiden haastamisesta ja journalismin avoimuudesta uusille äänille ja toimijoille.

Päätelmät: Moniäänisyydessä korostuvat sisällöt, mutta prosessi ratkaisee

Tässä artikkelissa erittelimme haastattelu- ja artikkeliaineistosta, miten journalismin moniäänisyys jäsentyy ammatillisessa ymmärryksessä. Analyysissa suhteutimme aineistoistamme esiin nousevia näkemyksiä median monimuotoisuuden kuuteen ulottuvuuteen (Kuvio 1). Analyysin tuloksena on, että moniäänisyys ymmärrettiin useimmiten journalismin sisältöjen eli aiheiden, näkökulmien, lähteiden ja haastateltavien monipuolisuutena. Tämä painotus oli selkeä, vaikka monimuotoisuuden muut ulottuvuudet, kuten mediamarkkinoiden rakenteet, toimittajakunnan diversiteetti ja yleisönäkökulmat, olivat myös läsnä toimittajien ammattiymmärryksessä. Tulos on linjassa toisen suomalaisen tutkimuksen kanssa, jossa perehdyttiin taloustoimittajien näkemyksiin talousjournalismin moniäänisyydestä: siinä toimittajat ymmärsivät moniäänisyyden siten, että (talous)journalismissa haastatellaan erilaisia asiantuntijoita ja kuunnellaan erilaisia näkemyksiä sekä saatetaan toisistaan poikkeavia yhteiskunnallisia ideoita julkiseen keskusteluun (Harjuniemi 2020, 37). Aineistoistamme esiin piirtyvässä ammatillisessa ymmärryksessä journalismin moniäänisyydessä on siis kyse painotetusti sisältöjen monipuolisuudesta. Kyse on siitä, kenen ääni journalismissa kuuluu ja kenen maailma näkyy, mihin suomen kielen erityinen sana 'moniäänisyys' tuntuu luonnollisestikin viittaavan. Tämän johtopäätöksen yleistettävyyttä rajoittaa se, että keskityimme haastatteluissa moniäänisyyteen perehtyneisiin toimittajiin eikä tulos näin ollen ole laajennettavissa toimittajiin yleensä. Yleistettävyyttä voi heikentää myös edellä mainittu moniäänisyys-sanaan liittyvä rajoite: valitsemalla haastattelujen pääkäsitteeksi moniäänisyyden (vaikkapa "monipuolisuuden" asemesta) saatoimme ohjata toimittajien ajatuksia kohti erilaisia konkreettisia "ääniä", jolloin median rakenteellinen taso (erityisesti erilaiset jakelukanavat, ohjelmatyypit ja genret) saattoivat jäädä vähemmälle huomiolle. Toisaalta artikkeliaineistossamme ei ollut tällaista rajoitusta, sillä se sisälsi myös monimuotoisuutta koskevia kirjoituksia.

Edellä kuvatusta johtopäätöksestä huolimatta tämän tutkimuksen perusteella moniäänisyyttä ei voi typistää vain kysymykseksi siitä, ketkä journalismissa tulevat kuulluksi ja kenen silmin maailmaa katsotaan. Sen sijaan useimmat aineistoissamme esiintyvät määritelmät niputtavat moniäänisyyskäsitteen sisään useita, jopa kaikki monimuotoisuustähdessä eli alan tutkimuksessa esiintyvät ulottuvuudet. Tämän tutkimusaineiston perusteella journalismin moniäänisyyteen vaikuttavat kokonaisvaltaisesti kaikki median monimuotoisuuden osa-alueet. Moniäänisten sisältöjen syntyminen on prosessi, jossa toimittajan ja haastateltavien huolellinen vuorovaikutus tuottaa sellaisia näkökulmia juttuaiheisiin tai yhteiskunnallisiin ilmiöihin, että ne palvelevat sekä jokaista yleisöryhmää vuorollaan että koko yhteiskuntaa yleisesti luomalla yhteistä ymmärrystä maailmasta. Koska yleisöt ja heidän tarpeensa ovat moninaiset, moniääninen journalismi on myös runsasta journalismia: siinä kaikkea on paljon, niin aiheita, ääniä, näkökulmia, eri lähteistä saatuja tietoja, sävyjä kuin toteutustapojakin. Moniäänisyys syntyy lopulta kokonaisuudesta, ei yksittäisestä jutusta tai toimenpiteestä.

Kun tarkastellaan analyysiamme ja monimuotoisuuden tähtimallia rinnakkain, käy selväksi, miksi vaikkapa kesän 2024 keskustelu Ylen monimuotoisuustyöstä oli hankalasti hahmotettavaa. Koska monimuotoisuuden tutkimuksellinen kenttä on niin laaja ja koska ammattikentän omakin ymmärrys on niin moniaineksinen, on mahdollista, että saman teeman sisällä käydään useaa rinnakkaista keskustelua: yhdet voivat puhua yleisön valinnanvapaudesta, toiset vähemmistöjen tukemisesta ja kolmannet toimitusten sisäisistä käytännöistä. Tällaista keskustelua on myös helppo monimutkaistaa ja väärinymmärtää tahallaan. Tulostemme perusteella ja monimuotoisuuden tähtimallia soveltaen voidaan jatkossa kuitenkin entistä paremmin hahmottaa, mistä milloinkin keskustellaan, kun aiheena on median monimuotoisuus tai moniäänisyys. Tämä voi myös auttaa tuomaan näkyviin taustalla vaikuttavat normit eli sen, mihin tavoitteenseen monimuotoisuuden vaade kulloinkin palautuu.

Etenkin rakenteellisen tason hahmottaminen erilliseksi journalismin sisällöistä on olemassa. Lehtiartikkeliaineistossamme esiin nouseva juttukierron teema konkretisoi keskustelun liikkumista rakenteellisen ja sisällöllisen monimuotoisuuden välillä. Asiaa puitiin lehtiaineistossa monessa eri yhteydessä: 2010-luvulla keskustelu liittyi kulttuurikritiikkien vähenemiseen ja kierrättämiseen, jolloin aihe liitettiin *näkökulmien* monimuotoisuuteen, sekä siihen, miten juttukierto vähentää freelancereiden työmahdollisuuksia, jolloin taas käsiteltiin *toimittajakunnan* diversiteettiä. 2020-luvulla juttukiertoa käsiteltiin puolestaan suhteessa medioiden keskitymiseen ja monopoleihin, eli tällöin aihe liittyi *mediamarkkinoiden* monimuotoisuuteen. Juttukierto nähtiin aineistossa sekä moniäänisyyttä vahvistavana että heikentävänä asiana. Tämä johtuu juuri siitä, että asiaa katsottiin eri monimuotoisuuden ulottuvuuksista käsin: konsernijournalismi voi tuoda taloudellisesti leveämmät hartiat pienille medioille ja siten mahdollistaa niiden olemassaolon mediamarkkinoilla, jolloin rakenteellinen moniäänisyys vahvistuu. Kuitenkin yhtä aikaa uniikkien juttujen määrän vähetessä myös julkisuudessa puhuvat äänet ja juttujen näkökulmat vähenevät, jolloin sisällöllinen moniäänisyys heikkenee. Juttujen kierrättäminen ei siis välttämättä vähennä yksittäisen median uutistarjonnan monipuolisuutta, mutta se heikentää koko mediakentän tarjoamien sisältöjen moniäänisyyttä (Lehtisaari ym. 2024, 167).

Tähtimallin avulla voidaan hahmottaa, miten Philip M. Napolin (1999) ajatus monimuotoisuudesta ketjuna auttaa kyllä ymmärtämään moniäänisten sisältöjen vaatiman prosessiluonteen, mutta ei sitä, että monimuotoisuuden eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa myös ketjun silmukoiden yli tai ristiin. Monimuotoisuuden ulottuvuudet siis risteävät monin eri tavoin tähden keskellä. Esimerkiksi toimittajien henkilökohtaiset ominaisuudet ja sisäistetyt ammattinormit voivat vaikuttaa heidän kykyynsä kohdata erilaisia ihmisiä ja olla avoimia uusille näkökulmille, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, miten heidän tuottamansa journalismi voi palvella eri yleisöryhmiä (vrt. Núñez-Mussa ym. 2022, 277). Toinen esimerkki kiinnostavasta monimuotoisuusulottuvuuksien saumakohdasta on aineistoissamme käsitelty uutisten saavutettavuuden kysymys, joka sijoittuu sekä ohjelmatyyppeihin ja jakelualustojen sakaraan että yleisön tarpeiden ja mediankäytön sakaraan: onko jutut tehty niin, että ne ovat näkö- ja kuulovammaisten saavutettavissa? Miten muut kuin kotimaiset kielet on huomioitu (ks. Tuominen ym. 2023)? Laitetaanko kaikki jutut maksumuurien taakse (ks. Usher 2021)? Miten uutisissa otetaan huomioon yleisöjen medialuku- ja digitaaliset taidot (Helberger 2015, 330–334)? Tällaisten saumakohtien – tai moniäänisyyden esteiden tihtymien – hahmottaminen voi olla hyödyllistä erityisesti moniäänisyyden kehittämisestä kiinnostuneille.

Tähtimalli auttaa myös muistuttamaan meitä ilmiön kompleksisuudesta: monimuotoisuuden lisääminen yhdessä ulottuvuudessa ei välttämättä suoraan lisää sitä toisaalla. Tulosten aikaansaamiseksi tarvitaan työtä useilla eri ulottuvuuksilla. Esimerkiksi toimituskunnan monimuotoisuuteen panostaminen ei välttämättä johda sisältöjen monipuolistumiseen, mikäli yhtä aikaa ei kehitetä myös journalistisia prosesseja liittyen vaikkapa haastateltavien valintaan tai yllättävät näkökulmat sallivaan toimituskulttuuriin (Nousiainen ym. 2024, 16). Suomalaisten toimittajien itseymmärrys moniäänisyydestä asiana, jossa kaikki monimuotoisuuden ulottuvuudet ovat läsnä, konkretisoi tätä kompleksisuutta: journalismin moniäänisyys on ikään kuin lopputuote – monipuolista journalistista sisältöä – joka kärsii heti, jos joku monimuotoisuustähden monista ulottuvuuksista ei ole kunnossa.

Lisäksi on syytä alleviivata moniäänisyyteen liittyvää runsauden vaadetta: jotta yhä heterogeenisemmäksi muuttuva suomalaisten joukko voisi tunnistaa oman elämänsä uutismediasta, tarvitaan journalismiin yhä enemmän kontakteja, kohtaamista ja kuuntelemista. Moniäänistä journalismia tavoiteltaessa yksinkertaisin ja yllättävän toimiva keino voikin olla se, että lisätään määrätietoisesti haastateltavien määrää, painottaen niin sanottujen tavallisten ihmisten tai asianomaisten kuulemista erilaisten organisaatioiden edustajien, asiantuntijoiden ja valtaapitävien rinnalla. Irene Costera Meijer (2022) käy meta-analyyssissaan läpi 22 yleisötutkimusta ja toteaa niiden perusteella, että yleisöjen silmissä arvokas (*valuable*) journalismi kiteytyi kolmeen keskeiseen kokemukseen: uuden oppimiseen, tunnustuksen saamiseen ja keskinäisen ymmärryksen lisäämiseen. Tässä tutkimuksessa haastateltujen suomalaistoimittajien ymmärrys kulkee samaan suuntaan: moniääninen journalismi ei ole pelkästään sitä, että tuodaan esille erilaisia ääniä. Jotta yhteinen julkinen keskustelu olisi aidosti mahdollista, tarvitaan lisäksi kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja ymmärryksen lisääntymisestä.

Jatkotutkimuksessa tähtimäisen monimuotoisuusmallin avulla voidaan tutkia systemaattisesti esimerkiksi kysymystä, miten monimuotoista tai -äänistä suomalainen media on tietyn aihepiirin tai väestöryhmän näkökulmasta. Tähtimallia voitaisiin hyödyntää myös vaikkapa uutisvälttelyn kaltaisen kompleksisen ilmiön tutkimuksen suunnittelussa: uutisvälttelyn monikerroksinen ja kokonaisvaltainen luonne tulee näkyväksi, kun sitä puretaan osiin tähden eri sakaroiden ja niiden alakohtien mukaisesti (kuten olemme tämän artikkelin analyysissa tehneet). Toisaalta tähteä voidaan hyödyntää sakaroiden saumakohtien etsimiseen (mikä vaikuttaa mihinkin ja miten). Tämä auttaisi suuntaamaan tutkimusta sellaiseen suuntaan ja sellaisiin kysymyksiin, missä tutkimukselle löytyisi eniten vastinetta.

Rahoitus

Tämän artikkelin taustalla olevaa väitöstutkimusta ovat rahoittaneet Journalistisen kulttuurin edistämissätiö JOKES, Media-alan tutkimussäätiö, Strategisen tutkimuksen neuvosto ja C.V. Åkerlundin mediasäätiö.

Kiitokset

Kiitämme Tampereen yliopiston tutkimuskeskus Tarun journalismin tutkimuksen ryhmää sekä Media & viestinnän toimitusta ja arvioitsijoita hyödyllisistä kommentteista käsikirjoituksemme.

Viitteet

- 1 <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/moni%C3%A4%C3%A4ninen?source=suggestion>
- 2 Artikkelin taustalla on Matleena Ylikosken väitöstutkimus *Moniääninen journalismi – ihanne, suure ja mahdollisuus*, jonka ohjaajana toimii Laura Ahva.
- 3 Ilta-Sanomat 6.6.2024. Ylen linjaus aiheuttaa hämmennystä työnteekijöissä – toimittajalle huomautettiin, kun jutuihin oli ”liikaa heteromiehiä”. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000010478841.html>
- 4 Iltalehti 4.7.2024. Kolumni: Katsoin salatonin koulutusvideon, jota Yle ei suostunut näyttämään – Siis ihan oikeasti: Voi herran jestas! <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/808aff2e-86f9-4774-862f-4ffb81028c83>
- 5 Helsingin Sanomat 26.8.2024. Keskustelussa on mennyt ”moniäänisyys ja monimuotoisuus sekaisin”, sanoo Sinuhe Wallinheimo. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010655841.html>
- 6 Journalisti 28.2.2013. Kritiikki kierrätykseen. <https://journalistiliitto-fi.directo.fi/journalisti/lehti/2013/03/debatti/kritiikki-kierrätykseen/>
- 7 Suomen Lehdistö 4.11.2021. Instituutioiden vallan sanotaan murtuvan, mutta journalistista mediaa seurattessa sitä ei heti huomaa. <https://suomenlehdisto.fi/instituutioiden-vallan-sanotaan-murtuvan-mutta-journalistista-mediaa-seuratessa-sita-ei-heti-huomaa-2/>
- 8 Suomen Lehdistö 31.10.2018. Jätit myivät, haastajat ostivat.
- 9 Journalistin ohjeet. Julkisen sanan neuvosto. <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>
- 10 Esim. sovittelujournalismin käsikirja: <https://sovittelujournalismi.fi/>; opas moninaisempaan journalismiin: <https://raremedia.fi/kenentietoo/>; apua kiistanalaisten aiheiden käsittelyyn: <https://reilunavigaator.github.io/navigaator/#home>; ja suosituksia journalismin moniäänisyyden mittaamiseen: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/146461>.
- 11 Tässä analyysissä polarisaation, ymmärryksen lisäämiseen ja yleisöjen osallisuuteen liittyvät moniäänisyyskategoriat sisällytettiin osaksi yleisöjä koskevia väitelauseita (ks. Kuvio 2). Näin siksi, että vaikka polarisaatiopuheessa ei aina pohdita median käyttöä, siinä pohditaan leimallisesti journalismin yleisösuhdetta (esim. toimittajan ja haastateltavan välinen dialogi nähtiin yleisötyön muodoksi). Toisekseen haluamme ratkaisulla myös hahmotella, millaiseksi pluralismi- ja diversiteettitutkimuksen yleisöihin liittyvä sakara (ks. Kuvio 1) voi olla muotoutumassa tilanteessa, jossa juuri tämä tutkimushaara on runsastunut uusilla avauksilla (Moe ym. 2021; Joris ym. 2020, 15).
- 12 Suomen Lehdistö 25.11.2021. Uuden ajan journalistit. <https://suomenlehdisto.fi/empatiaa-ja-uusia-journalismin-muotoja-veera-reko-ja-meri-suominen-tekevat-satakunnan-kansassa-2020-luvun-maakuntajournalismia/>
- 13 Journalisti 17.6.2022. ”En kestä, taas se median murros!” <https://journalisti.fi/nakokulmat/2022/06/en-kesta-taas-se-median-murros/>

Kirjallisuus

- Ahva, Laura. 2022. ”Socially Responsible Journalism: Diverse Responses to Polarisation”. Teoksessa *The Routledge Companion to News and Journalism*, toimittanut Allan Stuart, 352–361. Oxford: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003174790-42>
- Ala-Fossi, Marko. 2006. ”Yhä enemmän sitä samaa. Miksi kaupalliset radiokanavat samankaltaistuvat?” *Journalismikritiikin vuosikirja, Media & viestintä* 29 (1): 126–137. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62376>
- Baden, Christian ja Nina Springer. 2017. ”Conceptualizing viewpoint diversity in news discourse.” *Journalism* 18 (2): 176–194. <https://doi.org/10.1177/1464884915605028>
- Baker, Edwin. 2007. *Media Concentration and Democracy: Why Ownership Matters*. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511810992>
- Beckers, Kathleen ja Peter Van Aelst. 2019. ”Look who’s talking. An analysis of actors in television news (2003–2016).” *Journalism Studies* 20 (6): 872–890. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1463169>
- Benson, Rodney ja Tim Wood. 2015. ”Who Says What or Nothing at All? Speakers, Frames, and Frameless Quotes in Unauthorized Immigration News in the United States, Norway, and France.” *American Behavioral Scientists* 59 (7): 802–821. <https://doi.org/10.1177/000276421557325>
- Berlin, Isaiah. 2001. *Vapaus, ihmisyys ja historia – Valikoima esseitä*, toimittaneet Juha Sihvola ja Timo Soukola. Helsinki: Gaudeamus.

- Bodinger-de Uriarte, Cristina ja Gunnar Valgeirsson. 2015. "Institutional Disconnects as Obstacles to Diversity in Journalism in the United States." *Journalism Practice* 9 (3): 399–417. <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.963367>
- Carlson, Matt. 2016. Metajournalistic Discourse and the Meanings of Journalism: Definitional Control, Boundary Work, and Legitimation. *Communication Theory* 26: 349–368. <https://doi.org/10.1111/comt.12088>
- Carpenter, Serena. 2010. "A study of content diversity in online citizen journalism and online newspaper articles." *New media & society* 12 (7): 1064–1084. <https://doi.org/10.1177/146144480934877>
- Costera Meijer, Irene. 2022. "What is Valuable Journalism? Three Key Experiences and Their Challenges for Journalism Scholars and Practitioners." *Digital Journalism* 10 (2): 230–252. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1919537>
- Dahl, Robert. 1956. *A Preface to Democratic Theory*. Chicago: University of Chicago Press.
- D'Angelo, Paul ja Donna Shaw. 2018. "Journalism as Framing." Teoksessa *Journalism*, vol. 19, ed. 1, toimittanut Tim. P. Vos, 205–234. Boston/Berlin: Walter de Gruyter Inc. <https://doi.org/10.1515/9781501500084-011>
- Douglas, Omega. 2022. "The Media Diversity and Inclusion Paradox: Experiences of Black and Brown Journalists in Mainstream British News Institutions." *Journalism* 23 (10): 2096–2113. <https://doi.org/10.1177/14648849211001778>
- Grönlund, Mikko, Mikko Villi ja Marko Ala-Fossi. 2024. "Press Subsidies and Business Performance of Newspaper Publishing in Three Nordic Media Welfare States." *Media and Communication* 12, Article 7570: 1–20. <https://doi.org/10.17645/mac.7570>
- Harjunemi, Timo. 2020. *Asiantuntijoita vai asiansa ajajia? Suomalaisten toimittajien näkemyksiä talouspolitiikan asiantuntijuudesta*. Helsinki: Unigrafia. <https://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/Asiantuntijoita-vai-asiansa-ajajia.pdf>
- Hassell, Hans J. G., Matthew R. Miles ja Brenna Morecraft. 2023. "Newsroom Ideological Diversity and the Ideological Sorting of Journalists." *Political Research Quarterly* 76 (4): 1944–1958. <https://doi.org/10.1177/1065912923118214>
- Hautakangas, Mikko ja Laura Ahva. 2018. "Sovittelujournalismi kirkastaa keskustelua." Teoksessa *Media & populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin*, toimittaneet Mari K. Niemi ja Topi Houni, 278–303. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Heikki ja Risto Kunelius. 1997. "Julkisen journalismin äärellä. Ajatuskokeita pääsän, keskustelun ja harkinnan käsitteillä." *Tiedotustutkimus* 20 (4): 4–21. <https://doi.org/10.23983/mv.61297>
- Helberger, Natali. 2018. "Challenging diversity – Social media platforms and a new conception of media diversity." Teoksessa *Digital Dominance: The Power of Google, Amazon, Facebook and Amazon*, toimittaneet Martin Moore ja Damian Tambini, 153–175. New York: Oxford University Press.
- Helberger, Natali. 2015. "Media Pluralism Policies from the User Perspective." Teoksessa *Media Pluralism and Diversity. Concepts, Risks and Global Trends*, toimittaneet Peggy Valcke, Miklós Sükösd ja Robert G. Picard, 325–340. New York: Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/9781137304308_20
- Hellman, Heikki. 1999a. *From Companions to Competitors. The Changing Broadcasting Markets and Television Programming in Finland*. Tampere: University of Tampere.
- Hellman, Heikki. 1999b. "Legitimations of Television Programme Policies. Patterns of Argumentation and Discursive Convergencies in a Multichannel Age." Teoksessa *Rethinking the Media Audience: The New Agenda*, toimittanut Alasuutari, Pertti, 105–129. London: Sage.
- Hellman, Heikki. 2001. "Diversity – An End in Itself? Developing a Multi-Measure Methodology of Television Programme Variety Studies." *European Journal of Communication* 16 (2): 181–208. <https://doi.org/10.1177/0267323101016002003>
- Hellman, Heikki, Ville Manninen, Markus Mykkänen ja Heikki Kuutti. 2018. "Median monimuotoisuus ja moniarvoisuus." Teoksessa *Media- ja viestintäpolitiikan nykytila ja mittaaminen. Loppuraportti*, toimittanut Marko Ala-Fossi, 98–137. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 4/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-548-4>
- Hellman, Heikki. 2022. "Lehdistön alueelliset valtiat. Sanomalehdistön kilpailu ja keskittyminen merkityksellisillä markkinoilla." *Media & viestintä* 45 (3): 1–29. <https://doi.org/10.23983/mv.122138>
- Hendrickx, Jonathan ja Heritiana Ranaivoson. 2021. "Why and how higher media concentration equals lower news diversity – The Mediahuis case." *Journalism* 22 (11): 2800–2815. <https://doi.org/10.1177/1464884919894138>
- Humprecht, Edda ja Frank Esser. 2018. "Diversity in Online News: On the Importance of Ownership Types and Media System Types." *Journalism Studies* 19 (12): 1825–1847. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2017.1308229>
- Jakubowicz, Karol. 2015. "New Media Ecology: Reconceptualizing Media Pluralism." Teoksessa *Media Pluralism and Diversity. Concepts, Risks and Global Trends*, toimittaneet Peggy Valcke, Miklós Sükösd ja Robert G. Picard, 23–53. New York: Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/9781137304308_2
- Joris, Glen; Frederik De Grove, Kristin Van Damme ja Lieven De Marez. 2020. "News Diversity Reconsidered: A Systematic Literature Review Unraveling the Diversity in Conceptualizations." *Journalism Studies* 21 (13): 1893–1912. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1797527>

- Jürgens, Pascal ja Birgit Stark. 2022. "Mapping Exposure Diversity: The Divergent Effects of Algorithmic Curation on News Consumption." *Journal of Communication* 72 (3): 322–344. <https://doi.org/10.1093/joc/jqaco09>
- Karppinen, Kari. 2005. "Mediaversiteetti ja mittaanen politiikka." *Tiedotustutkimus* 28 (2): 28–43. <https://doi.org/10.23983/mv.62591>
- Karppinen, Kari. 2013. *Rethinking Media Pluralism*. New York: Fordham University Press. <https://doi.org/10.5422/fordham/9780823245123.001.0001>
- Karppinen, Kari. 2015a. "The limits of empirical methods: Media Pluralism as an Essentially Contested Concept." Teoksessa *Media Pluralism and Diversity. Concepts, Risks and Global Trends*, toimittaneet Peggy Valcke, Miklós Sükösd ja Robert G. Picard, 287–296. New York: Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/9781137304308_17
- Karppinen, Kari. 2015b. "Kiistellyt käsitteet." Teoksessa *Kenen media?*, toimittaneet Kari Karppinen, Marko Ala-Fossi, Anette Alén-Savikko, Jockum Hildén, Johanna Jääsaari, Katja Lehtisaari ja Hannu Nieminen, 38–63. Tampere: Vastapaino.
- Karppinen, Kari. 2018. "Journalism, Pluralism, and Diversity." Teoksessa *Journalism*, toimittanut Tim P. Vos, 493–509. Boston/Berlin: Walter de Gruyter Inc. <https://doi.org/10.1515/9781501500084-025>
- Kim, Dam Hee ja Nojin Kwak. 2017. "Media Diversity Policies for the Public: Empirical Evidence Examining Exposure Diversity and Democratic Citizenship." *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 61 (4): 682–702. <https://doi.org/10.1080/08838151.2017.1375498>
- Lehtisaari, Katja, Mikko Grönlund, Heikki Hellman, Tuomas Ranti ja Risto Suikkanen. 2024. *Median keskittyminen ja moninaisuus Suomessa*. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-168-1>
- Loecherbach, Felicia; Judith Moeller, Damian Trilling ja Wouter van Atteveldt. 2020. "The Unified Framework of Media Diversity: A Systematic Literature Review." *Digital Journalism* 8 (5): 605–642. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1764374>
- Lück, Julia; Tanjev Schultz, Felix Simon, Alexandra Borchardt ja Sabine Kieslich. 2020. "Diversity in British, Swedish, and German Newsrooms: Problem Awareness, Measures, and Achievements." *Journalism Practice* 16 (4): 561–581. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1815073>
- Malmberg, Tarmo. 2009. "Lippmann vai Dewey? Demokratia, poliittinen kulttuuri ja julkisuus." *Media & viestintä* 32 (3): 54–72. <https://doi.org/10.23983/mv.62980>
- Manning-Miller, Carmen L. ja Karen Brown Dunlap. 2002. "The Move toward pluralism in journalism and mass communication education." *Journalism & Mass Communication Educator* 57 (1): 35–48. <https://doi.org/10.1177/10776958020570010>
- Masini, Andrea ja Peter Van Aelst. 2017. "Actor diversity and viewpoint diversity: Two of a kind?" *Communications* 42 (2): 107–126. <https://doi.org/10.1515/commun-2017-0017>
- McDonald, Daniel ja John Dimmick. 2003. "The conceptualization and measurement of diversity." *Communication Research* 30 (1): 60–79. <https://doi.org/10.1177/0093650202239026>
- McQuail, Denis. 1992. *Media Performance. Mass Communication and the Public Interest*. London: Sage.
- Mellinger, Gwyneth. 2013. *Chasing Newsroom Diversity: From Jim Crow to Affirmative Action*. Urbana, Chicago ja Springfield: University of Illinois Press.
- Moe, Hallvard, Jan Fredrik Hovden ja Kari Karppinen. 2021. "Operationalizing exposure diversity." *European Journal of Communication* 36 (2): 148–167. <https://doi.org/10.1177/0267323120966849>
- Mäkinen, Maarit. 2023. "Kansalaisaktivistit vai pandemiankieltäjät? Vaihtoehtoiset äänet journalistisessa mediassa COVID-19-pandemian aikana." *Media & viestintä* 46 (3): 51–67. <https://doi.org/10.23983/mv.137062>
- Napoli, Philip M. 1999. "Deconstructing the Diversity Principle." *Journal of Communication* 49 (4): 7–34. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02815.x>
- Nerone, John C. (toim.). 1995. *Last Rights. Revisiting Four Theories of the Press*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Niemi, Mari K. ja Annu Perälä. 2018. "Keiden ääni kuului, keiden 'kriisistä' puhuttiin? Ylen journalistiset valinnat turvapaikanhakijoita käsittelevissä ohjelmissä." Teoksessa *Media & populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin*, toimittaneet Mari K. Niemi ja Topi Houni, 146–172. Tampere: Vastapaino.
- Niemi, Mari K. ja Ville Pitkänen. 2017. "Gendered use of experts in the media: Analysis of the gender gap in Finnish news journalism." *Public Understanding of Science* 26 (3): 355–368. <https://doi.org/10.1177/0963662515621470>
- Nousiainen, Reetta, Laura Ahva ja Kari Koljonen. 2024. "Aika parantaa? Päätoimittajien ymmärrys etnisen monimuotoisuuden vahvistamisesta suomalaisessa journalismiprofessiossa." *Media & viestintä* 47 (1): 1–22. <https://doi.org/10.23983/mv.131178>

- Núñez-Mussa, Enrique, Kari Karppinen ja Hanne Vandenberghe. 2022. "Journalistic practices contesting the concept of internal pluralism. Mapping strategies for internal diversity in and through news." Teoksessa *Success and failure in news media performance: Comparative analysis in the Media for Democracy Monitor 2021*, toimittaneet. Josef Trappel ja Tales Tomaz, 275–288. Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg. <https://doi.org/10.48335/9789188855589-13>
- Picard, Robert ja Cinzia Dal Zotto. 2015. "The Dimension of Ownership and Control of Media." Teoksessa *Media Pluralism and Diversity. Concepts, Risks and Global Trends*, toimittaneet Peggy Valcke, Miklós Sükösd ja Robert G Picard, 54–66. New York: Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/9781137304308_3
- Pietilä, Veikko ja julkisuuspääsiiri. 2010. *Julkisot ja yleisöt ja media*. Tampere: Juvenes Print.
- Raeijmaekers, Danielle ja Pieter Maesele. 2015. "Media, pluralism and democracy: what's in a name?" *Media, Culture & Society* 37 (7): 1042–1059. <https://doi.org/10.1177/0163443715591670>
- Rawls, John. 1993. *Political Liberalism*. New York: Columbia University Press.
- Renvall, Mika ja Esa Reunanen. 1999. "Yhteisö totuutta metsästäessä." *Journalismi julkisen keskustelun kehyyksenä.* *Tiedotustutkimus* 22 (3): 76–91. <https://doi.org/10.23983/mv.62819>
- Saarinen, Arttu. 2022. *Vastakkainasettelujen aika. Poliittinen polarisaatio ja Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Seuri, Olli; Riikka Era, Anu Koivunen, Maciej Janicki, Pihla Toivanen, Julius Hokkanen ja Eetu Mäkelä. 2021. "Uutisvuon hallitsija. Uutismedia kiky-kamppailussa 2015–2016." *Politiikka* 63 (3): 233–259. <https://doi.org/10.37452/politiikka.99432>
- Strömbäck, Jesper; Ralph Negrine, Davod Nicolas Hopmann, Carlos Jalali, Rosa Berganza, Gilg U.H. Seeber, Andra Seceleanu, Jaromir Volek, Bogusława Dobek-Ostrowska, Juri Mykkänen, Marinella Belluati ja Michaela Maier. 2013. "Sourcing the News: Comparing Source Use and Media Framing of the 2009 European Parliamentary Elections". *Journal of Political Marketing* 12 (1): 29–52. <https://doi.org/10.1080/15377857.2013.752227>
- Tolonen, Elina. 2022. *Pahan ja pelon näyttämöllä. Oulun seksuaalirikokset hybridinä mediatapahtumana*. Tampere: Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus Comet, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2429-2>
- Tuchman, Gaye. 1978. *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press. <http://dx.doi.org/10.2307/2578016>
- Tuominen, Tiina, Maarit Koponen, Kaisa Vitikainen, Umut Sulubacak ja Jörg Tiedemann. 2023. "Exploring the gaps in linguistic accessibility of media: The potential of automated subtitling as a solution." *Journal of Specialised Translation* 39: 77–98. <http://hdl.handle.net/10138/356612>
- Usher, Nikki. 2021. *News for the Rich, White, and Blue: How Place and Power Distort American Journalism*. New York: Columbia University Press.
- Valcke, Peggy, Miklós Sükösd ja Robert Picard. 2015. *Media Pluralism and Diversity. Concepts, Risks and Global Trends*. New York: Palgrave MacMillan. <https://doi.org/10.1057/9781137304308>
- van der Wurff, Richard. 2011. "Do Audiences Receive Diverse Ideas from News Media? Exposure to a Variety of News Media and Personal Characteristics as Determinants of Diversity as Received." *European Journal of Communication* 26 (4): 328–342.
- Voakes, Paul S, Jack Kapfer, David Kurpius ja David Shano-yeon Chern. 1996. "Diversity in the News: A Conceptual and Methodological Framework." *Journalism and Mass Communication Quarterly* 73 (3): 582–593.
- Vos, Tim. P. ja David J. Wolfgang. 2018. "Journalists' Normative Constructions of Political Viewpoint Diversity." *Journalism Studies* 19 (6): 764–781. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1240015>
- Ylikoski, Matleena ja Marko Ala-Fossi. 2024. *Monitoring Media Pluralism in the Digital Era. Application of the Media Pluralism Monitor in the European Member states and candidate countries. Country report: Finland*. Firenze: European University Institute. <https://data.europa.eu/doi/10.2870/087286>
- Yumlatle, Carla. 2015. "Pluralism." Teoksessa *The Encyclopedia of Political Thought*, toimittanut Michael T. Gibbons. First Edition. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118474396.wbep0771>

Examining the notion of diversity in Finnish journalism

Diversity in journalism has traditionally been understood as a virtue related to the democratic function of journalism, but recently it has become a contested topic. Disagreements related to diversity partly stem from conceptual confusion, which journalism research has not been able to sufficiently clarify. Finnish discussion is complicated by both the lack of targeted research on journalism's diversity and a specific word 'moniäänisyys' which does not have a direct equivalent in the English language but comes close to 'multivocality' or 'multivoicedness'. However, these disputes are also about something larger: diversity is part of the broader phenomenon of media pluralism, within which the tasks of journalism, its role in society, and a question of power are negotiated. This study investigates how 'moniäänisyys' as a diversity notion is understood in the professional field of journalism in Finland and how this understanding relates to the broader phenomenon of media pluralism. The data was collected by interviewing journalists acquainted with the topic, and compiling diversity-related articles from professional publications. Within the professional understanding, 'moniäänisyys' was mostly understood as multi-dimensionality of journalistic content, which is holistically influenced by all aspects of media diversity and pluralism. Therefore, journalism's diversity in the Finnish context appears as a process that, when well implemented, helps journalism create an accurate representation of a complex world.

KEYWORDS: Media Pluralism, Media Diversity, News Diversity, Journalism

Kirjoittajat

Matleena Ylikoski, FM, tutkija

Matleena Ylikoski tekee Tampereen yliopiston informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa väitöstutkimusta aiheenaan journalismin moniäänisyys. Lisäksi hän työskentelee tutkijana ja opettajana Kestävä journalismi -hankkeessa.

Laura Ahva, YTT, apulaisprofessori

Laura Ahva työskentelee Tampereen yliopiston viestintätieteiden tutkimuskeskus Tarussa, informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa, jossa hän vetää journalismin tutkimuksen ryhmää ja toimii akatemiattutkijana. Hän on Matleena Ylikosken väitöstutkimuksen ohjaaja.